

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

**BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM
2010 – 2013**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vladimíra Vyšínová

Vliv mateřských škol v přípravě na školní docházku, adaptace dětí
v prvním ročníku základní školy

Praha 2013

**Vedoucí práce:
Doc. PhDr. Jiří DVOŘÁČEK, CSc.**

COMENIUS UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR PART TIME STUDIES

2010 – 2013

BACHELOR THESIS

Vladimíra Vyšínová

Compulsory education conditioning and the nursery school
influence, adaptation of pupils during the first year at primary
school

Prague 2013

**The Bachelor Thesis Work Supervisor:
Doc. PhDr. Jiří DVOŘÁČEK, CSc.**

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 22.2.2013

Vladimíra Vyšínová

Poděkování

Děkuji Doc. PhDr. Jiřímu Dvořáčkovi, CSc., za odbornou konzultaci, metodickou pomoc, cenné rady, podněty a připomínky při zpracování mé práce. Velké poděkování patří také mé rodině za nekonečnou trpělivost při mém studiu.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá problematikou vlivu mateřských škol v přípravě dítěte na školní docházku a následně adaptací dítěte v první třídě základní školy. Teoretická část je věnována historii předškolní výchovy v Čechách, popisuje psychický vývoj dítěte, jeho motorický vývoj a rozvoj sociálních dovedností. Stručně také charakterizuje vliv rodiny a předškolní věk dítěte. Praktická část je věnována na základě rozhovoru s žáky prvních tříd a vnitřní studie pomocí dotazníkové metody pro rodiče a pedagogy prvních tříd.

Klíčové pojmy:

Historie předškolní výchovy, paměť, poznávací procesy, pozornost, předškolní věk, předškolní vzdělávání, předškolní zařízení, psychický vývoj dítěte, výchova dítěte, vývoj dítěte.

Annotation

The Bachelor Thesis deals with the influence of nursery schools in preparing children for school and subsequently adapting the child in the first grade. The theoretical part is devoted to the history of preschool education in the Czech Republic, describes the psychological development of the child's motor development and the development of social skills. Also briefly characterizes the influence of family and preschool age child. The practical part is devoted to an interview with the students of the first class and internal studies using the questionnaire method for parents and teachers of the first grade.

Key words

History of the preschool education, memory, cognitive process, attention, preschool age, preschool education, preschool institutions, mental development of the child, education of children, child development.

OBSAH

ÚVOD	10
TEORETICKÁ ČÁST	11
1 POSTAVENÍ DÍTĚTE V HISTORICKÉM VÝVOJI.....	11
2 NÁSTIN HISTORIE VÝVOJE PŘEDŠKOLNÍ VÝCHOVY V ČECHÁCH.....	16
2.1 Vznik předškolních zařízení do počátku 20. století	17
2.2 Předškolní zařízení od roku 1918.....	18
3 PŘEDŠKOLNÍ VĚK DÍTĚTE A JEHO CHARAKTERISTIKA....	21
3.1 Psychický vývoj dítěte.....	22
3.1.1 Příčiny a faktory ovlivňující vývoj řeči dětí.....	22
3.1.2 Podmínky pro správný vývoj řeči dítěte.....	23
3.1.3 Poznávací procesy	24
3.1.4 Pozornost	26
3.1.5 Paměť.....	27
3.2 Motorický vývoj dítěte	29
3.3 Rozvoj sociálních dovedností.....	30
3.4 Význam rodiny pro psychický vývoj	31
4 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	32
4.1 Hlavní principy RVP PV	32
4.2 Cíle předškolního vzdělávání	33
PRAKTICKÁ ČÁST	35
5 PRŮZKUM	35
5.1 Cíl průzkumu	35
5.2 Metoda průzkumu.....	35
5.3 Průběh průzkumu.....	36
6 ROZBOR PRŮZKUMNÉHO MATERIÁLU	38

6.1	Dotazník č.1 - rodiče	38
6.2	Dotazník č.2 – pro pedagogy.....	49
6.3	Shrnutí dotazníkové části	56
6.4	Shrnutí pozorování	57
6.5	Shrnutí rozhovorů.....	58
7	PROBLÉMY DĚTÍ V PRVNÍM ROČNÍKU ZÁKLADNÍ ŠKOLY.	59
7.1	Jak ulehčit školní práci prvňáčka	60
8	ZÁVĚR	61
9	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	63
10	SEZNAM TABULEK A GRAFŮ	66
11	SEZNAM PŘÍLOH	68

ÚVOD

Tématem této bakalářské práce je vliv mateřských škol na přípravu vstupu dětí do základních škol. Vstup dětí do mateřských, ale i základních škol je pro ně důležitým sociálním krokem. Dítě se dostává do nového sociálního prostředí a získává novou sociální roli. Do této role se dostává dosažením určitého věku a odpovídající určité vývojové úrovni. Představuje zásadní změnu v životě dítěte, je kladen vyšší důraz na plnění povinností. V mateřské škole si osvojuje formou různých her jak sociální tak společenské postavení v sociální skupině.

V devadesátých letech minulého století byl nastolen trend rušení mateřských škol. Mnoho dětí se do těchto škol nedostalo a rodiče obtížně sháněli pro své děti „nějaké hlídání“. V tomto období začaly vznikat různé subjekty pro děti předškolního věku. Tato práce nemá za úkol hodnotit nově vznikající subjekty, ale seriózně se zamyslet nad důležitostmi předškolních zařízení pro děti předškolního věku. V současné době nastává opět období znovu otevírání státních mateřských škol, protože kapacita stávajících je nedostatečná.

Cílem bakalářské práce je zamyšlení na důležitosti předškolních zařízení pro děti před vstupem do základní školy. Tato zařízení by měla lépe děti připravit na vstup do základní školy a ulehčit jim tak tento důležitý krok v životě dětí. Teoretická část obsahuje postavení dítěte v historickém vývoji, nástin historie vývoje předškolní výchovy v Čechách, psychické zvláštnosti dítěte předškolního věku. V praktické části jsou popsány výsledky prováděného výzkumu mezi rodiči, dětmi a učiteli. V předškolním období je stále pro dítě nejvýznamnější rodinné prostředí ve kterém vyrůstá. Toto prostředí mu zajišťuje primární socializaci, citovou jistotu a materiální zabezpečení. V současné době však není jednoduché vychovávat děti. Rodiče jsou velice zaměstnaní a většinou na své děti mají málo času. Předškolní věk je významný pro vývoj dítěte. Je to příprava na jeho budoucí život, rozvíjí se jeho motorické a psychické schopnosti, ale také se rozvíjí po stránce citové, rozumové a mravní.

TEORETICKÁ ČÁST

1 POSTAVENÍ DÍTĚTE V HISTORICKÉM VÝVOJI

V pravěku znamenalo narození dítěte v kladném slova smyslu pokračovatele rodu a v záporném, další hladový krk. Ve starověku byla výchova dětí spojena s rozvrstvením – vyšší vrstvy potřebovaly připravit následníky, kteří přebírali moc. Starověké Řecko mělo patriarchální společnost. Ve Spartě o životě chlapců rozhodovala rada starších. Nemocné a slabé děti byly usmrceny, dívky nebyly důležité pro společnost. V Athénách o výchově rozhodoval otec. Ve starověkém Římě byla patriarchální rodina. Středověk znamenal pro výchovu dětí velkou změnu. Šířilo se křesťanství, kde bylo povinností věřících vychovávat své děti ve víře. „*Dítě bylo vnímáno jako osobnost, která má před Bohem i před lidmi stejná práva.*“¹ Významnou výzvou Ježíše bylo neubližovat dětem, Ježíš pravil: „*Cokoliv jste učinili jednomu z nejmenších, mně jste učinili.*“² V tomto období bylo dítě chápáno jako pokračovatel rodu, další pracovní síla a přitom byly stále podceňovány děti ženského pohlaví. Do sedmi let bylo dítě bezmocné, vychovávalo se k pokoře a poslušnosti, poté hned vnímáno jako dospělé.

Novověk byl obdobím kdy bylo dětství chápáno jako specifická vývojová fáze. Hlavně ve vyšších společenských vrstvách začala mít výchova a vzdělání význam. Velký podíl na tomto vývoji měl i J. A. Komenský. „*V jeho spisech vystupuje do popředí láska k dítěti, respektování dětské přirozenosti a nezbytná péče o všestranný rozvoj.*“³ Anglický filozof John Locke dětskou přirozenost akceptoval, ačkoliv to nebylo v jeho době obvyklé. Stal se stoupencem individuální výchovy, s rozvojem mravní, tělesné a rozumové výchovy. Důležité jsou jeho myšlenky zabývající se preventivní zdravotní péčí. Francouzský filozof a myslitel Jean Jacques Rousseau se bránil pohledu, že dítě je malý dospělý. Považoval za hlavní, přirozenost a svobodu dítěte ve výchově. Je autorem rozsáhlého pedagogického románu „*Emil čili o vychování.*“ Tento román je považován za počátek nové etapy v pohledu na dítě.

---

¹ ŠMELOVÁ, E. *Ohlédnutí do historie předškolní výchovy*. s. 14. Olomouc: Univerzita Palackého, 2008. ISBN 978-80-2238-1

² Tamtéž, s. 14.

³ ŠMELOVÁ, E. *Ohlédnutí do historie předškolní výchovy*. s. 16. Olomouc: Univerzita Palackého, 2008. ISBN 978-80-2238-1

Periodizace věku podle J.J.Rousseaua

Do 2 let	Zaměřit se na tělesný vývoj a otužování.
Od 2 do 12 let	Rozvíjení smyslů.
Od 12 do 15 let	Zaměřit se na výchovu rozumovou a pracovní.
Od 15 do 21 let	Důležitá pro tento věk je výchova mravní.
Kniha pátá	Výchova Žofie, budoucí manželky Emila. ⁴

Dalším myslitelem a pokračovatelem studie výchovy dětí je Jan Jindřich Pestalozzi. Tento odborník se věnoval zejména chudým dětem a sirotkům. Jeho zkušenosti vyplynuly z přímé práce s dětmi. Pestalozzi se snažil pomocí dobré výchovy usnadnit dětem život. Jeho cílem bylo aby nemusely žebrať a byly schopné pracovat.

V 19. století zavedením továren vzrůstala bída dělnických rodin. V továrnách často za krutých podmínek pracovaly ženy a děti. Byla to velmi levná pracovní síla. S touto tíživou sociální situací samozřejmě souvisel i špatný zdravotní stav dětí. V tomto období se začala objevovat vysoká dětská úmrtnost a zvýšila se i míra dětské delikvence. Ke zlepšení tohoto stavu měl pomoci i zákaz dětské práce. Začala se vytvářet snaha oddělit dětský svět od světa dospělých. Na konci 19. století byl vydaný úplný zákaz zaměstnávat děti do patnácti let věku. Na začátku 20. století se začaly objevovat snahy o vyzvednutí kvality. Začalo se prosazovat respektování tohoto specifického období v životě člověka.

Výrazné změny ve výchově nastávají až v období 20. a 30. let 20. století. Začíná mezi pedagogy probíhat diskuse o proměně školy. Hnutí nové výchovy nebylo vždy vítáno. Nejvíce je odmítaly totalitní režimy, které nové přístupy ve výchově nechtěly připustit. Pedagogové a ostatní zúčastnění, usilovali zejména o změnu v přístupu k dítěti. Toto období považovali za rozhodující období v životě každého jedince. Chtěli, aby dítě bylo respektováno jako osobnost, aby mělo vytvořeny podmínky pro plnohodnotný rozvoj v rámci jeho možností, ve výchově a vzdělání se snažili o realizaci partnerství mezi vychovávaným a vychovatelem, dítě se mělo vnímat jako subjekt výchovy a ne pouhý objekt zájmu dospělého, chtěli respektovat zákony přirozeného vývoje dítěte.

---

⁴ ŠMELOVÁ, E. *Ohlédnutí do historie předškolní výchovy*. s. 18. Olomouc: Univerzita Palackého, 2008. ISBN 978-80-2238-1

Jedním z těchto představitelů byla i Marie Montessoriová. Základem jejího systému je výchova založená na svobodě. Prostředí pro výchovu má být chráněné před vnějšími vlivy, zakládá výchovný systém na rozvoji smyslového vnímání. Věřila, že dospělí nedokáží pochopit dítě a často mu nedokáží vytvořit potřebné podmínky pro jeho vlastní rozvoj. Domnívala se, že to je jeden z důvodů vzniku vývojových deviací. Kladla důraz na rozvoj smyslů a pohybu. V tomto systému je považován didaktický materiál za velmi důležitý a ve všech oblastech výchovy má své specifické místo.

Koncepce výchovy M. Montessoriové

„Pomoz mi, abych to udělal sám“

Výchova založena na svobodě dítěte. Jedná se o svobodu. Při rozvoji dítěte musí být respektován aktivizační cyklus činností.

Probíhá ve třech fázích:

- biologickou (vytváření podmínek pro tvořivost dítěte),
- sociální,
- pedagogickou (vedení dětí k samostatnosti, uvolnění energie pro samostatnou činnost) - zacvičení (hledání, příprava, neklid)
  - velká práce (upoutání pozornosti při práci s materiálem)
  - kontemplace „přemýšlivá přestávka“ (zpracovávání vlastních pokroků dítětem v tvořivosti a učení).

Výchova založená na svobodě:

- musí dítěti poskytnout prostředky k sebevýchově,
- aktivita vychovatele je podřízena dítěti, jeho svobodnému pohybu a rozhodování,
- respektuje aktivizační cyklus, kterým má projít dítě alespoň jedenkrát denně
- chyba je chápána jako běžný jev,
- dítě není za chybu trestáno,
- chyba představuje pro vychovatele zpětnou vazbu.

Vychovatel:

- připravuje podnětné prostředí,
- dává dítěti svobodnou volbu při výběru aktivit,
- vytváří pro dítě podmínky pro převzetí odpovědnosti,

- pozoruje rozvoj dítěte,
- podněcuje a nepřímo dítě vede.⁵

Dalším představitelem byl Rudolf Steiner, který jako první založil Waldorfskou školu. Koncepce tohoto vzdělávání se pojí s pojmem antroposofie. Je to škola dvanáctiletá, integrovaného typu. Výchovu a vzdělání staví na aktivitě dítěte. Zájmy a potřeby dítěte jsou velmi důležité. Do tohoto systému je řazena i mateřská škola, kde je především dbáno na rozvoj fantazie a na tvůrčí činnost dítěte. Waldorfská pedagogika je nauka o výchově a o umění výchovy. Základem je nauka o člověku. Tato teorie pro rozvoj člověka je rozdělena do třech sedmiletých cyklů. Vývoj člověka podle R. Steinera se dělí na tři cykly:

Období prvních sedmi let života dítěte:

- je ve znamení fyzického zrození,
- dochází k tělesnému rozvoji,
- vztahy dítěte ke světu se rozvíjí prostřednictvím příkladů, napodobování,
- vychovatelé jsou dítěti vzorem, bez poučování.

Druhé období začíná výměnou zubů, které je chápáno jako druhé narození tzv. těla obraznosti nebo éterického těla:

- obraznost souvisí zejména s pamětí,
- období je spojeno se zesílením péče o paměťové výkony,
- významnou roli má třídní učitel.

Ve třetím období dochází ke zrození astrálního, duševního nebo pocitového těla:

- člověk se stává zralým,
- vyvrcholením této fáze je dosažení schopnosti nejenom prožívat a reagovat na prostředí, ale i dokázat pochopit sebe a dosáhnout vnitřní svobody.⁶

Na konci 20. století se v Evropě představuje pedagogické hnutí pod názvem Antipedagogika. Toto hnutí kritizuje dosavadní výchovu a vzdělání. Vystupuje proti

---

⁵ ŠMELOVÁ, E. *Ohlédnutí do historie předškolní výchovy*. s. 23. Olomouc: Univerzita Palackého, 2008. ISBN 978-80-2238-1

⁶ Tamtéž, s. 25.

tzv. pedagogickému totalitarismu. Představitelé se zabývají výchovou, která je podle nich manipulací dospělého s dítětem. Tento názor vyústil až v negativní postoj k výchově. V tomto případě je nutné připomenout, že se hnutí spíše zaměřilo na kritiku všech pedagogů a vychovatelů, často problémy byly prezentovány ve zjednodušené podobě, bez hlubšího zaměření daného problému.

Významné změny jsou spojeny s počátkem 20. století, kdy se do popředí dostává požadavek pohlížet na dítě jako na bytost disponující vlastními potřebami, které je třeba rozvíjet a ne utlumovat. Reformní hnutí je obdobím rozvoje nových vědních oborů a vědeckých výzkumů. Hlavním předmětem se stalo dítě. Do popředí se dostávají práva dítěte a jejich ochrana. Nutno však dodat, že každá doba měla svůj specifický vztah k dítěti, který vznikl z celkového charakteru, cílů a potřeb dané společnosti a daného období⁷.

V posledních dvaceti letech se rozmohly mnohé alternativní proudy v pojetí školství. Mnohé z nich jsou novou inspirací, ale je nutné připomenout i rizika vyplývající z těchto proudů. Vždy je třeba se dobře zamyslet co je pro dané dítě nejlepší a zda je i daná návaznost do dalších studijních let.

Vzhledem k rozsahu práce jsou zde uvedeny pouze dva příklady alternativního školství.

---

⁷ ŠMELOVÁ, E. *Ohlédnutí do historie předškolní výchovy*. s. 25. Olomouc: Univerzita Palackého, 2008. ISBN 978-80-2238-1

2 NÁSTIN HISTORIE VÝVOJE PŘEDŠKOLNÍ VÝCHOVY V ČECHÁCH

Jan Ámos Komenský byl prvním pedagogem, který ve svém „Informatoriu školy mateřské“ použil název mateřská škola. Se změnami způsobu života během vývoje, bylo potřeba vytvořit nějaký dozor nad dětmi pracujících matek, postarat se o odložené děti a o sirotky. Snaha zorganizovat tuto péči byla již v zájmu Jednoty bratrské a moravských novokřtěnců v 16. století. J. A. Komenský ukázal ve svých dílech jak je možné vychovávat děti předškolního věku.

Představa jeho školského systému:

Dětství 0 – 6 let

Stupeň vzdělání: mateřská škola, mateřský klín

Obsah vzdělání: Rozvíjet vnímání a představy o okolním světě, uvádět do hospodářství, zařadit náboženskou výchovu.

Chlapectví 6 – 12 let

Stupeň vzdělání: Škola národní v mateřském jazyce

Obsah vzdělání: Čtení, psaní a prvky, geometrie, přírodovědy, geografie, náboženství, ruční práce, zpěv.

Jinošství 12 – 18 let

Stupeň vzdělání: škola latinská

Obsah vzdělání: gramatika, rétorika, dialektika, matematika, fyzika, astronomie, geografie, muzika, historie, etika, teologie.

Mužský věk 18 – 24 let

Stupeň vzdělání: akademie

Obsah vzdělání: speciální vzdělávání.⁸

Tyto stupně škol přirovnával J.A.Komenský k ročním obdobím.

---

⁸ ŠMELOVÁ, E. *Ohlédnutí do historie předškolní výchovy*. s. 37. Olomouc: Univerzita Palackého, 2008. ISBN 978-80-2238-1

2.1 Vznik předškolních zařízení do počátku 20. století

Během vlády Rakouska – Uherska nad českými zeměmi, vznikalo na našem území několik typů předškolních zařízení, institucí pro malé děti. Na Slovensku byla založena první opatrovna hraběnkou Terezou Brunswick-Korompovou roku 1829 v Banské Bystrici. Opatrovny, jesle a mateřské školy pracovaly samostatně nebo byly spojeny s obecnou školou. V průběhu 19. století se předškolní zařízení rozšířily po celém území. Je doloženo, že v roce 1832 byly v Praze dvě opatrovny, ale v roce 1848 již jich bylo 20. V letech 1896 – 1897 otevřeno 355 zařízení pro nejmenší děti. Z toho 13 jeslí, 93 opatroven, 249 mateřských škol. Českých 166 a německých 189. Se snahami podporovat zřizování opatroven se setkáváme u řady významných osobností. Z počátku bylo zakládání předškolních zařízení záležitostí jednotlivců, teprve později se projevil i zájem státu. Zde je ukázka různých zařízení pro děti, které byly v českých zemích jako jedni z prvních.

První předškolní instituce v českých zemích:

Období vzniku - 19. století

- Sirotčince - poskytovat péči dětem bez rodičů.
- Dětské nemocnice- zajistit péči nemocným a oslabeným dětem.
- Chorobince - pečovat o děti dlouhodobě nemocné a s nevyléčitelnými nemocemi.

Období vzniku - 1832

- Opatrovna v Praze na Hrádku – zajistit péči a výchovu dětí zaměstnaných rodičů, poskytovat i výuku trivia.

Období vzniku - 1854

- Německé jesle v Praze - poskytovat základní péči pro děti z chudých rodin.

Období vzniku – 1864

- Německá dětská zahrádka v Praze ve Spálené ulici - rozvíjet a vychovávat děti ze zámožných rodin, později i děti z chudých vrstev, a to s cílem jejich poněmčování.

Období vzniku - 1884

- První české jesle v Praze - poskytovat základní péči pro děti z chudých rodin.⁹

Záznamy z jiných měst tohoto období nebyly dochovány.

Mateřská škola měla být bezplatná a byla určena pro všechny děti. Byl zde zdůrazněn kvalitní pedagogický dozor. Účelem bylo doplnění rodinné výchovy a příprava dětí na vstup do školy. Opatrovny měli zajistit péči o děti zaměstnaných rodičů, děti rozvíjet v oblasti sebeobsluhy, vést je k péči o čistotu a ke slušnému chování. Jesličky zajišťovaly péči o děti do tří let věku.

2.2 Předškolní zařízení od roku 1918

V roce 1918 vznikl samostatný Československý stát. Toto období přineslo i snahu zlepšit české a slovenské školství. Pod záštitou prezidenta T.G.Masaryka sel v červenci 1920 v Praze uskutečnil První sjezd československého učitelstva a přátel školství v osvobozené vlasti. Zde bylo vzneseno mnoho požadavků a připomínek, mezi mnohými i požadavky na zákon o mateřských školách. Druhá světová válka však přinesla ohromné snížení mateřských škol. A to z 1 587 na pouhých 580. Během války nastal opět útlum veškerého školství na našem území. Dokonce došlo k uzavření vysokých škol a povinná výuka německého jazyka byla zavedena i do škol základních. Po válce opět docházelo k rozšiřování počtu předškolních zařízení a školství se pomalu začalo ubírat k jednotné státní školské soustavě. Tento trend vedl k likvidaci některých mateřských, ale i základních škol, zejména církevních.

V roce 1945 vydalo ministerstvo školství Prozatímní pracovní program pro mateřské školy.¹⁰ 21. dubna 1948 byla schválena jednotná státní školská soustava a to zákonem č. 95/1948 Sb. Toto období je nazýváno budováním socialistické školské soustavy. Patřily tam všechny typy škol, vyčleněny byly pouze školy vysoké. Zavedly se jednotné vzdělávací osnovy, zaměřené s jednostrannou orientací na tehdejší socialistické státy. Mateřské školy tvořily součást školské soustavy s nepovinnou docházkou. V předškolních zařízeních byl především kladen důraz na kolektivní výchovu a ideologii.

---

⁹ ŠMELOVÁ, E. *Ohlédnutí do historie předškolní výchovy*. s. 47. Olomouc: Univerzita Palackého, 2008. ISBN 978-80-2238-1

¹⁰ ŠMELOVÁ, E. *Mateřská škola – Teorie a praxe I*. s. 55. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. ISBN 80-244-0945-8.

Velmi vysoký počet dětí ve třídách a přesně stanovený vzdělávací program, vedl k opomíjení základní činnosti dětí a tou je hra. Toto období mělo i své kladné stránky. Výrazně se zvýšila preventivní lékařská péče, což mělo příznivý vliv na zdravotní stav dětí.¹¹ V tomto období nebyla předškolní docházka povinná, ale vzhledem k tomu, že skoro 90% matek chodilo do práce, mateřské školy a jesle navštěvovalo velké množství dětí.

Přehled osnov a programů v letech 1945 – 1989:

1945 – Prozatímní pracovní program pro MŠ

1948 – Pracovní program pro MŠ

1953 – Prozatímní osnovy pro MŠ

1955 – Osnovy pro MŠ

1958 – Pokusné osnovy pro MŠ

1960 – Osnovy výchovné práce pro MŠ

1963 – Osnovy výchovné práce pro jesle a MŠ

1967 – Program výchovné práce v jeslích a MŠ

1975 – Pokusné osnovy pro MŠ

1978 – Program výchovné práce pro jesle a MŠ

1984– Program výchovné práce pro jesle a MŠ¹²

Po pádu totalitního režimu v roce 1989, se výrazné změny dostaly i do oblasti školství a především do práce mateřských škol. Byl zrušen jednotný vzdělávací systém, začala se rozšiřovat síť nestátních mateřských škol. Vytvořil se prostor pro vznik církevních, soukromých, ale i podnikových předškolních zařízení. Naopak se zmenšil počet státních mateřských škol. Docházelo ke slučování několika předškolních zařízení do jednoho. Postupem času docházelo k rozvoji alternativního školství a ke vzniku konkurenčního prostředí v oblasti vzdělávání.

V 90. letech minulého století nastoupila právní subjektivita základních škol a nový trend, začleňování mateřských škol pod školy základní. Pokud tento model správně funguje, je pro předškoláky ideálním pomocníkem pro lehký vstup do základní školy.

---

¹¹ ŠMELOVÁ, E. *Ohlédnutí do historie předškolní výchovy*. s. 52. Olomouc: Univerzita Palackého, 2008. ISBN 978-80-2238-1

¹² ŠMELOVÁ, E. *Mateřská škola – Teorie a praxe I*. s. 62. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. ISBN 80-244-0945-8.

Dobrá spolupráce základní a mateřské školy umožňuje dětem nenásilnou formou se seznámit s prostředím a zaměstnanci základní školy. Spolupráce může probíhat na dvojí úrovni. Jednak žáci základní školy navštěvují mateřskou školu při různých příležitostech, ale i opačně, což je pro předškolní děti více důležité. Navštěvují základní školu při besídkách, jarmarcích, ale využívají i tělocvičnu, navštěvují první třídy, kde se opět setkají s některými svými staršími kamarády. Poznají i pedagogy, kteří vyučují v nižších ročnících. Velice se osvědčila tzv. „předškolička“ přípravný kurz pro budoucí prvňáčky a jejich rodiče, který probíhá na základní škole a vedou jej učitelé prvního stupně. Tím odpadá problém nového prostředí, nových tváří. Děti se lépe aklimatizují a přestup jim nedělá takové potíže.

3 PŘEDŠKOLNÍ VĚK DÍTĚTE A JEHO CHARAKTERISTIKA

Předškolní věk se charakterizuje na všechny děti ve věku od tří do šesti let. Někteří odborníci nazývají toto období jako období rozkvětu a her. Dítě objevuje svět a do této činnosti zapojuje i své rodiče. Typická otázka tohoto období pro dítě je: Proč? Dítě si rádo cíleně a systematicky hraje, a to pomáhá k jeho zdravému vývoji. Ke svému vyjádření dítě používá jednak řeč, ale i další prostředky jako je kresba, modelování a další. V tomto období je potřeba zvýšené socializace a celkové osamostatnění dítěte. Dítě by se mělo dokázat samo obléct, najíst a vykonat úkony každodenní potřeby.

Pro tělesný rozvoj je typické zrychlení růstu. Dítě měří 90 – 120 cm a váží 15 – 20 kg. Dochází k růstu dlouhých kostí a výraznému nárůstu svalové hmoty. V tomto věku je nutná pravidelná tělesná aktivita neboť je velice ohrožena páteř dítěte. Dítě se musí vyvarovat špatným pohybovým návykům, nemělo by nosit těžká břemena. Také se tvoří obranyschopnost dítěte.

Přestavba těla dítěte je pro něho psychicky i fyzicky velmi náročná. K správnému vývoji je potřeba i pestrá, zdravá a vyvážená strava. Správné složení potravy dodá dítěti důležité živiny a vitamíny pro jeho rozvoj a také jej motivuje ke správným stravovacím návykům. Je třeba dbát na dostatečný příjem vitamínů, minerálů a živin. Energetický výdej dítěte je v tomto období daleko větší než energetický vývoj dospělé osoby. Denní stravování by mělo obsahovat bílkoviny, sacharidy, tuky, vitamíny, minerální látky a vodu. Bílkoviny jsou základním zdrojem pro vytváření stavby a obnovy tkání, tuky jsou zdrojem energie, také slouží pro vstřebávání vitamínů rozpustných v tucích. Sacharidy jsou hlavním zdrojem energie. Důležité minerály pro zdravý růst dítěte jsou: vápník, fosfor, hořčík, draslík a chlor. Nezbytností je voda, která by měla být neslazená a bez bublin.¹³

Předškolní věk dítěte je možné rozdělit do dvou etap. Jedna etapa je kolem třetího a čtvrtého věku dítěte a ta druhá je kolem šestého roku dítěte. V první etapě většina dětí

---

¹³ BAJGAROVÁ, I., DVOŘÁKOVÁ, H., TÁBORSKÁ, H. *Charakteristika vývoje dítěte předškolního věku*. [online]. 04.05.2011. [cit. 2012-12-17]. Dostupné na: <http://www.vemeste.cz/2011/05/charakteristika-vyvoje-ditete-predskolniho-veku/>

nastupuje do mateřské školy. Tam je poprvé mimo svůj domov a mimo svoji rodinu a blízké. Ve druhé etapě se většinou připravuje na vstup do základní školy.

Každé dítě tohoto věku si chce hrát se svými vrstevníky. A to je velmi vhodná doba k nástupu do mateřské školy. Když se rodiče začínají rozhodovat o nástupu svého potomka do mateřské školy, musí vzít v úvahu několik aspektů. Je nutné zjistit si zaměření mateřské školy zda vyhovuje požadavkům jejich dítěte, nutno také přihlídnout ke vzdálenosti od bydliště, vzít v úvahu, že nástupem dítěte do mateřské školy začínají celé rodině každodenní povinnosti.

V současné době však tyto aspekty pro rozhodování nejsou jednoduché. Nedostatečný počet míst v mateřských školách často nutí rodiče přihlásit své dítě tam, kde je volné místo. Nemohou si vybrat mateřskou školu, kterou by chtěli pro své dítě. Více šancí mají rodiče dětí žijící ve větších městech, kde je i větší počet předškolních zařízení a to jak státních, tak i soukromých. Zde si rodiče mohou vybrat zařízení podle zaměření svého dítěte.

3.1 Psychický vývoj dítěte

3.1.1 Příčiny a faktory ovlivňující vývoj řeči dětí

Všechny živé bytosti mezi sebou používají různé formy dorozumívání. Také staří myslitelé již v dávných dobách řeč zkoumali. Zamýšleli se nad tím, co člověk řečí dokáže vyslovit. Mezi nejznámější myslitele zaobírající se významem řeči patří i J. A. Komenský.

Již od narození dítě preferuje zvuk lidského hlasu před jinými sluchovými podněty. Dokáže lépe soustředit svoji pozornost na lidskou řeč než na jiné zvuky. Sluchové vnímání jedince je jedním z předpokladů pro rozvoj řeči. Dítě potřebuje dostatečně vnímat mluvenou řeč, tj. potřebuje ji poslouchat od narození. Mezi čtyřmi až šesti měsíci života se objevuje období broukání. Objevuje se i u dětí neslyšících, ale protože není zpětná vazba, brzy u těchto dětí zmizí. Zdravé děti si v této době se svým hlasem hrají. Dítě poslouchá svůj vlastní hlas, který je v tomto období pro něho cílem.

V období šestého až osmého měsíce, začíná dítě žvatlat. Opakuje dost podobné slabiky. Tato dovednost je výsledkem nápodoby, tím, že slyší dané slabiky od svého okolí. Tím, že napodobují zvuky znamená, že se je učí. Dítě si všímá reakcí lidí na jeho žvatlání a tím dojde k přesvědčení, že je to dobrý prostředek pro dorozumívání se. Také ale používá

k udržení kontaktu motorické projevy a úsměv. Končícím kojeneckým věkem může žvatlání dítěte znít už jako opravdová řeč. Od jednoho roku začíná dítě používat první slova. Tato slova začínají mít již určitý význam. Rozvoj řeči je závislý na možnosti slyšet mluvený projev, který je v tomto období dítěte přizpůsoben jeho věku, tzn., že okolí mluví na dítě pomalu, zřetelně a zjednodušeně. Je dokázáno, že tímto způsobem mluví i dospělé osoby, které nemají s dětmi žádné zkušenosti.

Faktory ovlivňující vývoj řeči jsou biologické, do kterých je řazena dědičnost. Může to být porucha sluchu, zraku, opožděné vyžívání nebo individuální schopnosti dítěte. Do sociálního faktoru je zahrnuto rodinné prostředí. Sem patří i výchovné prostředí pro dítě. Málo mluvních podnětů, zanedbávané dítě, citová deprivace a samozřejmě i moderní masmédiá.¹⁴

3.1.2 Podmínky pro správný vývoj řeči dítěte

Správný vývoj řeči dítěte závisí na několika podmínkách.

Vnitřní činitelé – mohou být způsobeny vrozenými vadami, ale i v průběhu života může dojít ke změnám zdravotního stavu dítěte. Například vinou nemoci nebo úrazu, to vše může mít vliv na nesprávný vývoj řeči. I řečové orgány jako je jazyk, zuby, nosní mandle mají velký význam na správný vývoj řeči.

Vnější činitelé – od narození dítěte je třeba pěstovat kladný citový vztah ke svému nejbližšímu okolí. Rodiče na své dítě mluví, přestože dítě řeči ještě nerozumí. Je nutné dbát na to aby rodič byl svému dítěti správným vzorem, tedy na dítě nešíšlat, v předškolním zařízení by neměl být pedagog s vadou řeči. Dítě by se mělo stýkat se svými vrstevníky, pocítit potřebu se domluvit se svým okolím. Je důležité dítě k řeči nenutit.

Vulgární vyjadřování – v současném uspěchaném období se stále častěji setkáváme, a to bohužel i u nejmenších dětí, že dítě používá vulgární slova i když mnohdy neví co znamenají. Dítě je tvor vnímavý a velice pozorně sleduje své okolí. Je nutné vždy dítěti vysvětlit nevhodnost daného slova

---

¹⁴VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie* I. s. 41-44. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-317-2.

a pokusit se zabránit tomu, aby dítě nadále slovo zařadilo do svého slovníku. Není třeba dítě trestat, ale vysvětlovat.

Další podmínkou pro správný vývoj řeči je včasné odhalení vad řeči. Mezi tyto vady se řadí porucha výslovnosti, koktavost, patlavost, huhňavost, breptavost, vývojová dysfázie, dysartrie, mutismus, ale i opožděný vývoj řeči. Často rodiče nejsou sami schopni vadu odhalit a tady by měla pomoci dětská lékařka nebo učitelka v mateřské škole. Když se vada včas odhalí a rodiče navštíví odborníka – logopeda je možné odstranit, nebo alespoň zmírnit následky pro budoucí život. Předškolní věk dítěte je správnou dobou pro nápravu poruch či nedostatků ve vývoji řeči. Příčin vzniku vad je několik, například v těhotenství, těžký porod, encefalitida, meningitida, nádory, nebo pozdější úraz hlavy.

Řečové projevy se v průběhu předškolního věku zdokonalí ve všech složkách. *„Jazyk je chápán a prožíván na úrovni myšlení. Slouží jako prostředek ke zpracování informací na takové úrovni, jaké dosahuje myšlení dítěte. Konverzace předškolního dítěte je, stejně tak jako jeho uvažování, typická nedostatečnou koordinací dílčích složek.“*¹⁵

3.1.3 Poznávací procesy

Poznávacími procesy se myslí získávání zkušeností, které dítěti umožňují jeho kategorizaci. Svět a okolí ve kterém žije, se stává pro něho důležitým zdrojem potřeby bezpečí a jistoty, je nutné se v něm správně orientovat a poznávat jej. *„Rozvoj poznávacích procesů se projevuje proměnou přístupu ke světu a změnou v chápání reality.“*¹⁶ V průběhu vývoje dítěte se nejprve odděluje funkce řeči a teprve později se diferencuje i její struktura. Vnímání nelze odtrhnout od celkového rozvoje poznávacích procesů. Rozvoj těchto procesů závisí nejenom na dědičných dispozicích, ale i na jejich adekvátní stimulaci.

Fenomenismus – důraz je kladen na přesnou podobu světa. Dítě má přesně zafixován daný obraz, který nechce měnit.

---

¹⁵ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I.* s. 144. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-317-2.

¹⁶ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří.* s.102. Praha: Portál, 2000. ISBN80-7178-308-0.

Absolutismus – poznání světa je definitivní a jednoznačné. Dítě získává potřebu své jistoty.

Presentismus – vyznačuje se přetrvávající vazbou na skutečnou přítomnost.

Magičnost – za pomoci magična si dítě vyjadřuje dění kolem sebe, využívá svou fantazii.

Egocentrismus – se vyznačuje zkreslováním úsudku podle zájmu daného dítěte. Hlavním středem pozornosti je vlastní „ Já „

„Egocentrická řeč má svou, vývojově podmíněnou funkci. Slouží zjednodušení orientace, uvědomování a řešení problémů. Je sice sociálně stimulována, ale její zaměření sociální není.“¹⁷

Dítě v předškolním věku přechází ze symbolického myšlení do názorného intuitivního myšlení. Svět kolem něj má přesné pojmenování a základní otázka „co je to“ se mění v otázku „proč to tak je“. V tomto období dítě potřebuje ve své blízkosti dospělé lidi, kteří svou trpělivostí mu dokáží odpovídat na jeho zvědavé otázky a ne ho odhánět.¹⁸

Myšlení

Období od tří do šesti let věku dítěte je ovlivněno rozvojem myšlení a řeči. Tento rozvoj je velmi intenzivní. Je názorný, ovlivněn aktuálním děním ve svém okolí. Dítě zkoumá vztahy a vzájemné souvislosti. Před nástupem do školy je normálně vyvíjející se dítě relativně samostatné, rozezná delší vzdálenosti, učí se souvislostem. Myšlení od jednotlivých vjemů a zkušeností postupuje k obecným pojmům a jejich prostřednictvím k praktickému i teoretickému zvládnání světa. Jednodušší formy myšlení jsou chápány jako prostředek k řešení problémů nebo dosahování cílů. Podstatou funkcí myšlení je také spojování, hledání podobností a souvislostí, případně myšlenkové modelování, experimentování a konstruování.

Myšlení předškolního dítěte charakterizuje egocentrismus. Tendence zkreslovat úsudky preferencí subjektivního přístupu. Dítě má sice vytvořen nějaký pojem trvalosti jednoho předmětu v čase a v prostoru, ale nemá vytvořen pojem trvalosti množiny předmětů. Předškolní dítě vnímá objekt globálně, nevšímá si detailů nebo se zaměří na jeden parametr objektu. Myšlení dítěte předškolního věku je období intuitivního,

---

¹⁷ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie* I. s. 144. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-317-2.

¹⁸ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie* I. s. 135. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-317-2.

názorného myšlení. Je pro něho důležitá hlavně vizuálně prezentovaná forma. Má tendenci upravovat si realitu tak, jak je pro něho srozumitelná a přijatelná. Fantazie je v tomto věku harmonizující. Typickým znakem myšlení předškoláka je jeho útržkovost, nekoordinovanost a nepropojenost, chybí mu komplexní přístup. Jako prostředek myšlení může fungovat i egocentrická řeč.^{19, 20, 21}

3.1.4 Pozornost

Je zaměřenost a soustředěnost duševní činnosti na určitý objekt nebo děj. Představuje předpoklad pro smyslový vjem.²² Pozornost se v průběhu života člověka mění a vyvíjí. Dítě v předškolním věku má délku soustředěnosti o mnoho kratší než dospělý jedinec. Délka soustředěnosti se mění s věkem dítěte. Důležité pro dítě předškolního věku je častá změna aktivit. Dítě tak lépe udrží svoji pozornost a aktivitu. Dítě okamžitě reaguje na aktivitu, která ho přestala bavit nebo pro něho nebyla zajímavá. Pedagogové v předškolních zařízeních se musí těmto situacím přizpůsobit a s dítětem dokázat pracovat na jeho udržování pozornosti, tak aby dosáhli určitého cíle. Optimální délka udržení pozornosti dítěte předškolního věku je kolem dvaceti minut.

Pozornost dítěte dělíme na úmyslnou, neúmyslnou, po úmyslnou vnější a vnitřní.

- Vnitřní a vnější pozornost – tyto pozornosti jsou rozděleny na vnější podněty, nebo na duševní život.
- Úmyslná – neboli záměrná pozornost pomáhá zvládat stereotyp, ale i spánek nebo únavu, je zde vyžadována určitá duševní zralost. Je udržována vlastním úsilím a díky tomu může dítě dosáhnout daného cíle.
- Neúmyslná – tedy mimovolní je vyvolána různými druhy působících podnětů, jako je křik, střídání zvuků, barev a jiných.
- Po úmyslná – bývá zpočátku vnímána jako úmyslná a později přechází v neúmyslnou pozornost.

---

¹⁹ Tamtéž.

²⁰ *Myšlení*. [online]. 10.12.2012. [cit. 2012-12-17]. Dostupné na: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Myšlení>.

²¹ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. s.102. Praha: Portál, 2000. ISBN80-7178-308-0.

²² *Pozornost*. [online]. 25.11.2012. [cit. 2012-12-17]. Dostupné na: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Pozornost>.

Pro efektivní udržení pozornosti je nutné střídání činností a vytváření přestávek mezi jednotlivými úkony.

Činitelé, kteří mají vliv na pozornost:

- Motivace, zájem, vůle.
- Psychické stavy.
- Fyzické stavy.
- Alkohol, léky.

Vlastnosti pozorností:

- Rozsah, šířka – extenzita, znamená to množství podnětů, které je člověk schopen vnímat najednou, dítě 2 – 3.
- Hloubka- intenzita, stupeň soustředění. Vyjadřuje na kolik jasně a zřetelně člověk zpracovává přicházející podněty. Čím větší extenzita, tím nižší intenzita.
- Stálost – délka soustředění pozornosti na stejný podnět. Proti jednotvárnost, únava atd.
- Oscilace – přesouvání pozornosti z objektu na objekt.
- Rozdělení – věnování se najednou dvěma či více podnětům v daném směru. Jde to jen tehdy, pokud je jedna činnost zautomatizována.

Poruchy pozornosti:

- Roztržitost – neschopnost dlouhé koncentrace.
- Rozptýlenost – neschopnost udržet pozornost v daném směru.
- ADHD – porucha pozornosti spojená s hyperaktivitou.
- ADD – porucha pozornosti bez hyperaktivity.²³

3.1.5 Paměť

Paměť je schopnost centrální nervové soustavy uchovávat a používat informace, které jedinec doposud získal. Jde o proces vštěpování (kódování), uchovávání (retence), vybavování(reprodukce) zkušeností. Dělí se jednak podle délky doby uchování zapamatovaného, podle formy ukládání informací. Další rozdělení je na paměť

---

²³ *Pozornost*. [online]. 25.11.2012. [cit. 2012-12-17]. Dostupné na: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Pozornost>.

mechanickou a logickou.²⁴ Informace se ukládají do paměti v různé podobě. Pro předškolní dítě je nejvýhodnější vizuální forma paměti.

Typy paměti podle délky:

- **Dlouhodobá** – ukládá významné zkušenosti, její kapacita je neomezená. Lépe se pamatují poznatky s citovým nádechem, logické celky nebo smysluplné obsahy.
- **Krátkodobá** – je vědomá aktivní část paměti, ve které se odehrává většina psychických procesů. Dokáže uchovat vjemy smyslových orgánů a emocí. Pro zachování informací je třeba si je opakovat.
- **Senzorická** – neboli ultrakrátká, uchovává informace přicházející ze smyslů. Informace jsou podrženy po dobu nezbytně nutnou ke zpracování a rozhodnutí o dalším postupu. Pokud jsou informace důležité postupují dále do krátkodobé či dlouhodobé paměti.²⁵

U dětí předškolního věku je nejrozšířenější paměť mechanická, ze které se později vyvine v paměť logická. Ta je založena na zapamatování si souvislostí. Zároveň máme i jiné druhy paměti, které jsou závislé na schopnostech jedince jako paměť sluchová, zraková, čichová či hmatová.²⁶

---

²⁴ *Paměť*. [online]. 01.10.2012. [cit. 2012-12-17]. Dostupné na: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Paměť>.

²⁵ *Paměť*. [online]. 01.10.2012. [cit. 2012-12-17]. Dostupné na: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Paměť>.

²⁶ ČÍŽKOVÁ - ŠIMÍČKOVÁ, J. a kol. *Přehled vývojové psychologie*. s. 62. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. ISBN 80-244-0629-2.

3.2 Motorický vývoj dítěte

Motorický vývoj dítěte označujeme jako neustálé zdokonalování. „V závislosti na intenzivním rozvoji mozkové kůry, který podmiňuje celý psychický vývoj, se mění pohybové funkce dítěte. Zdokonaluje se hrubá motorika, pohybová koordinace. Rozvoj jemné motoriky umožňuje dětem manipulaci s tužkou, příborem, po čtvrtém roce se vyhraňuje lateralita. Pohyb zůstává nejpřirozenější potřebou dítěte.“²⁷

U dětí předškolního věku je velmi důležité rozvíjet motoriku, tedy hybnost pohybových předpokladů a projevů. Pohybové schopnosti dítěte (motorické schopnosti, motorika) a řeč se vzájemně ovlivňují. Pokud u dítěte probíhá správný pohybový vývoj, nastupuje většinou v odpovídajícím období i vývoj řeči. Při postižení pohybového ústrojí nebo opožděném motorickém vývoji bývá často opožděn i vývoj řeči. Neobratné děti mívají více nedostatků ve výslovnosti než děti pohybově průměrné. Proto je důležité u dětí rozvíjet hybnost celého těla (tzv. hrubou motoriku), hybnost ruky (jemnou motoriku) i obratnost mluvidel (motoriku mluvních orgánů).²⁸

Do jemné motoriky se zahrnuje motorika prstů a mluvních orgánů. Tato motorika je řízena aktivitou drobných svalů a zahrnuje:

- **Grafomotoriku** – pohybová aktivita při grafických činnostech.
- **Mimiku** – pohybová aktivita obličeje.
- **Ogomomotoriku** – pohybová aktivita mluvních orgánů při řeči.
- **Oromotoriku** – pohybová aktivita dutiny ústní.
- **Vizuomotoriku** – pohybová aktivita se zpětnou zrakovou vazbou.

Na rozvoji jemné motoriky se především podílejí každodenní činnosti dítěte. Do hrubé motoriky se řadí pohyb celého těla dítěte. Jedná se o ovládání a držení celého těla, koordinaci dolních a horních končetin a rytmizaci pohybů. Při běžné chůzi, běhu, při míčových hrách, při pohybu na nerovném terénu dítě zdokonaluje hrubou motoriku.

---

²⁷ ČÍŽKOVÁ - ŠIMÍČKOVÁ, J. a kol. *Přehled vývojové psychologie*. s. 68. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. ISBN 80-244-0629-2.

²⁸ *Motorika člověka*. [online]. 21.06.2012. [cit. 2012-12-17]. Dostupné na: http://cs.wikipedia.org/wiki/Motorika_člověka.

3.3 Rozvoj sociálních dovedností

V předškolním věku se dítě učí žádoucímu chování, které má obecný charakter. Jedná se především o rozvoj prosociálního chování. Tento rozvoj závisí na dosažení určité úrovně empatie, na schopnosti ovládat agresivitu a vlastní aktuální potřeby. Předškolní dítě, které má pocit bezpečí a uspokojení nahlíží na svět pozitivně a věří, že svým chováním tomu napomáhá. Je schopno dávat, ale i brát a respektovat potřeby svého okolí. Dobré citové vztahy k dospělým osobám jsou také základním předpokladem pro zdravý vývoj osobnosti dítěte. V období před nástupem do základní školy je dítě schopné částečně uvažovat z pohledu jiné osoby a tím chápat i její potřebu. Je to pozitivní základ pro rozvoj jeho sociálně žádoucího chování. Toto chování je, ale zároveň i výsledkem sociálního učení napodobováním. Pokud má dítě v rodině kladný model očekává se i jeho kladné chování, ale naopak pokud se rodiče nechovají správně nebo pokud to nevyžadují na svém dítěti, předpokládá se, že i dítě se bude chovat nežádoucím způsobem.

V předškolním věku dítě dokáže projevit empatii a snaží se pomoci, pokud je někdo jiný v nesnázích. Ale i tato schopnost je omezena věkem dítěte. Dítě předškolního věku často podléhá a sdílí emoční projevy. V chování dětí se projevují různé druhy agrese. Při hodnocení tohoto chování je nutné brát na zřetel motivaci dítěte, jeho schopnost pochopit negativní důsledky a schopnost chování ovládat. Důraz je kladen na sociální toleranci k agresivitě. Dětem je prezentována na pohádkách, hračkách a dětských filmech. I zde se dítě setká s množstvím agresivních projevů, ale ty jsou různým způsobem usměrněny ve prospěch dobra.²⁹

Předškolní dítě si začíná vybírat svůj vzor a to především v rodině. Nejčastěji to bývá rodič stejného pohlaví. Chce se mu podobat, protože si již uvědomuje, že také vyroste a bude jednou dospělý. V tomto období také často nastává strach o rodiče. Předškolní dítě nechce aby rodiče zestárli nebo dokonce umřeli. Je důležité o těchto problémech dítěte hovořit a trpělivě vysvětlovat.

---

²⁹ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. s.123-124. Praha: Portál, 2000. ISBN80-7178-308-0.

3.4 Význam rodiny pro psychický vývoj

Velký význam pro rozvoj psychiky dítěte má rodina. Rodiče jsou pro dítě emociální autoritou. V tomto věkovém období si dítě myslí, že jeho rodiče jsou všemocní a že vše dokáží. Dítě vidí ve svých rodičích vzor. Ve své hře velmi často přebírá roli rodičů. V těchto rolích se snaží procvičovat. Jiným způsobem jsou pro něho nedostupné. Stejným způsobem přebírá i normy a řád, který platí ve světě dospělých. Tyto role jsou pro děti velmi atraktivní a tím je pozitivním způsobem motivují. Toto sociální učení je typické pro předškolní věk.

Pro současnou dobu je typické složení rodiny pouze s jedním z rodičů. Často dochází buď k brzkému rozvodu nebo se rodiče vůbec nevezmou a žijí každý zvlášť. Také velmi časté jsou rodiny, kdy sice rodiče sdílí jednu domácnost, ale nejsou ve svazku manželském. Zde dochází k tomu, že matka se jmenuje jinak než dítě. Pokud se rodiče rozvedou a většinou se otec odstěhuje od rodiny, má to velký význam na psychiku dítěte. Dítě předškolního věku není schopno pochopit příčiny rozvodu a velmi často si myslí, že to zavinilo samo. Rozvod nebo odchod jednoho z rodičů vede ke ztrátě pocitu bezpečí. Dítě často vyžaduje zvýšenou pozornost rodiče se kterým zůstalo v jedné domácnosti. Stále se ujišťuje o jeho lásce. Tento odchod jednoho z rodičů výrazně ovlivní i roli, kterou zastával, dítěti začíná chybět vzor této role.³⁰

Další skupinou jsou rodiny se střídavou péčí. Tento model sice dítěti umožní seznámit se s oběma rolemi rodičů, ale má to velký vliv na jeho psychiku. Dítě má dva domovy, dva pokojíčky a velmi často je zmatené kam vůbec patří. Pro správný vývoj psychiky dítěte v tomto případě oba rodiče hrají významnou roli. Pokud se spolu nedomluví na základních pravidlech, které budou všichni dodržovat, ovlivní negativně psychický vývoj dítěte. Dítě bude oba rodiče citově vydírat a to negativně ovlivní jeho další vývoj. V tomto období je třeba se pečlivě připravit na vstup do základní školy. Rodiče by neměli podcenit tuto přípravu neboť podle toho se bude vyvíjet další existence dítěte v základní škole. Pro dítě je dobré zapojit se do různých kroužků, navštěvovat mateřskou školu. Je třeba se naučit udržet pozornost, poslouchat co se od nich žádá.

---

³⁰ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. s.125-127. Praha: Portál, 2000. ISBN80-7178-308-0.

4 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

4.1 Hlavní principy RVP PV

Výběr z RVP pro MŠ.

S platností nového školského zákona³¹ se RVP PV stává dokumentem směrodatným nejen pro nositele předškolního vzdělávání, ale také pro zřizovatele vzdělávacích institucí i jejich odborné a sociální partnery.

RVP PV byl formulován tak, aby v souladu s odbornými požadavky současné kurikulární reformy:

- Akceptoval přirozená vývojová specifika dětí předškolního věku a důsledně je promítal do obsahu, forem a metod jejich vzdělávání.
- Umožňoval rozvoj a vzdělání každého jednotlivého dítěte v rozsahu jeho individuálních možností a potřeb.
- Zaměřoval se na vytváření základů klíčových kompetencí dosažitelných v etapě předškolního vzdělávání.
- Definoval kvalitu předškolního vzdělávání z hlediska cílů vzdělávání, podmínek, obsahu i výsledků, které má přinášet.
- Zajišťoval srovnatelnou pedagogickou účinnost vzdělávacích programů vytvářených a poskytovaných jednotlivými mateřskými školami.
- Vytvářel prostor pro rozvoj různých programů a koncepcí i pro individuální profilaci každé mateřské školy.
- Umožňoval mateřským školám využívat různých forem i metod vzdělávání a přizpůsobovat vzdělávání konkrétním regionálním i místním podmínkám, možnostem a potřebám.
- Poskytoval rámcová kritéria využitelná pro vnitřní i vnější evaluaci mateřské školy i poskytovaného vzdělávání.³²

---

³¹ Zákon č. 561 ze dne 24. září 2004 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném i jiném vzdělávání. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 190, s. 10275. Dostupné z: <http://aplikace.msmt.cz/Predpisy1/sb190-04.pdf>

³² SMOLÍKOVÁ, K. a kol. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. 2006, s. 6. Praha: Tauris, 2004. ISBN 80-87000-00-5

Školským zákonem³³ se předškolní vzdělávání stává legitimní součástí systému vzdělávání. Stává se počátečním stupněm veřejného vzdělávání organizovaného a řízeného požadavky a pokyny MŠMT.

Předškolní vzdělávání je institucionálně zajišťováno mateřskými školami, popřípadě je realizováno v přípravných třídách základních škol. Mateřská škola je legislativně zakotvena v rámci vzdělávací soustavy jako *druh školy*. Poskytování předškolního vzdělávání je podle školského zákona *veřejnou službou*.

4.2 Cíle předškolního vzdělávání

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání pracuje se čtyřmi kategoriemi: stanovuje cíle v podobě záměrů a cíle v podobě výstupů, a to nejprve v úrovni obecné a následovně pak v úrovni oblastní.

Konkrétně se jedná o tyto kategorie:

- **Rámcové cíle** – vyjadřující univerzální záměry předškolního vzdělávání.
- **Klíčové kompetence** – představují výstupy, respektive obecnější způsobilost, dosažitelné v předškolním vzdělávání.
- **Dílčí cíle** – vyjadřují konkrétní záměry příslušející té které vzdělávací oblasti.
- **Dílčí výstupy** – dílčí poznatky, dovednosti, postoje a hodnoty, které dílčím cílům odpovídají.³⁴

Všechny tyto cílové kategorie jsou těsně provázané a vzájemně spolu korespondují. Všichni, kdo poskytují předškolní vzdělávání, by měli při své práci sledovat tyto *rámcové cíle(záměry)*:

- Rozvíjení dítěte, jeho učení a poznání.
- Osvojení základů hodnot, na nichž je založena naše společnost.

---

³³ Zákon č. 561 ze dne 24. září 2004 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném i jiném vzdělávání. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 190, s. 10275. Dostupné z: <http://aplikace.msmt.cz/Predpisy1/sb190-04.pdf>

³⁴ SMOLÍKOVÁ, K. a kol. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. 2006, s. 9. Praha: Tauris, 2004. ISBN 80-87000-00-5

- Získání osobní samostatnosti a schopnosti projevit se jako samostatná osobnost působící na své okolí.³⁵

Celkově vyjadřují základní orientaci předškolního vzdělávání. Pokud jsou cíle správně naplňovány, směřují k utváření základů klíčových kompetencí. Každý pedagog působící v této sféře, by měl mít na zřeteli, že působí na dítě ve všech cílových oblastech. Svým chováním, postoji a jednáním dítě ovlivňuje. Toto ovlivnění může být kladné, ale i záporné.

---

³⁵ SMOLÍKOVÁ, K. a kol. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. 2006, s. 9. Praha: Tauris, 2004. ISBN 80-87000-00-5

PRAKTICKÁ ČÁST

5 PRŮZKUM

5.1 Cíl průzkumu

Cílem je průzkum efektivnosti veřejných mateřských škol na připravenost žáka ke vstupu do 1. ročníku základní školy. Důležitým cílem výzkumu bylo nalezení odpovědí na otázku týkající se plynulého vstupu dětí do dalšího stupně vzdělávání.

5.2 Metoda průzkumu

V této práci byla použita metoda dotazníkového šetření pro rodiče a pro učitele, zahrnující vliv mateřské školy na práci dětí v prvním ročníku základní školy. Dále byl použit rozhovor s dětmi a pozorování žáků po nástupu do prvního ročníku základní školy.

Dotazníková metoda

Základem dotazníkové metody je získání co největšího množství dat prostřednictvím dotazování osob. Tato metoda je používána ve všech společenských vědách, a tím i v pedagogice. Základem dotazníků je správná formulace otázek. „*Otázky musí být jasně a konkrétně formulovány. Tím navozují jasné a konkrétní odpovědi.*“³⁶

Jednoznačnost otázek je důležitá pro získání jedné informace jako odpovědi. Otázky nesmí být navádějící, vyžadovat informace a znalost, kterými dotazovaná osoba nemůže disponovat.

Pozorování

Jako velmi vhodná metoda se osvědčila forma pozorování, při které je možné nenásilnou a anonymní formou sledovat dané subjekty. „*Pozorování znamená sledování činnosti lidí, záznam (registrace nebo popis) této činnosti, její analýzu a vyhodnocení.*“³⁷

---

³⁶ SKALKOVÁ, J. a kol. *Úvod do metodologie a metod pedagogického výzkumu*. Praha: SPN, 1983, s. 87.

³⁷ GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. s. 93. 2. rozšířené vydání. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0.

Před vlastním pozorováním bylo třeba připravit pozorovací záznamový arch. Požadované jevy byly pozorovány přímo (osobně).

Žáci jedné základní školy byli pozorováni jak ve vyučovacích hodinách, tak i o přestávkách během měsíce září, vzhledem k adaptaci na nové prostředí.

Rozhovor

Rozhovor je metodou interpersonálního kontaktu. Nejčastěji jde o kontakt tváří v tvář. Rozhovor může probíhat strukturovaně (otázky jsou pevně dány) nebo nestrukturovaně (umožnění volnosti odpovědí). Další možností je polostrukturovaný rozhovor (základní obsahové schéma a několik dalších otázek).³⁸

V této práci byl použit strukturovaný rozhovor se žáky prvních tříd základní školy. Ráda bych upozornila na omezený počet respondentů (15 žáků – tři 1. třídy). Tato metoda rozhovoru byla zvolena vzhledem k časově omezené dotaci - měsíc září. Dalším důvodem bylo jednodušší a snadnější odpovídání právě příchozích prvňáčků.

5.3 Průběh průzkumu

Sestavení dotazníků

První fáze byla věnována studiu odborné literatury, upřesnění cíle průzkumu, výběru respondentů. Nejdůležitější složkou průzkumu bylo vypracování dotazníků (příloha č. 1,2). V dotazníku číslo jedna, který byl určen rodičům, jsem zjišťovala čím mateřská škola přispěla k úspěšnějšímu přestupu dítěte do školy základní (udržení pozornosti, denní režim, logopedická zralost a slovní zásoba, spolupráce MŠ a ZŠ, sebeobsluha a samostatnost, jemná a hrubá motorika, uznávání autorit).

Dotazník číslo dvě byl určen pedagogům prvních ročníků ZŠ. Otázky byly zaměřeny na rozdíl mezi žáky navštěvujícími MŠ a žáky přicházejícími pouze z rodinného prostředí.

---

³⁸ GAVORA, Peter. Úvod do pedagogického výzkumu. s. 136-137. 2. rozšířené vydání. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0.

Výběr respondentů v dotazníkovém šetření

Celkový výběr se skládal ze 100 respondentů z řad rodičů 100 respondentů – pedagogů 1. stupně základních škol. Celkem se dotazníkového šetření zúčastnilo 200 respondentů. Skupina dotazovaných byla zvolena podle kritérií dotazníků – rodiče žáků prvních tříd ZŠ a pedagogové vyučující v prvních ročnících ZŠ, z různě velkých škol na území České republiky.

Výběr sledované skupiny a skupiny určené k rozhovoru

Tato skupina vyplynula z žáků prvních tříd ZŠ Ukrajinská, Kladno (tímto upozorňuji na omezený počet objektů).

Pozorování bylo provedeno nezúčastněnou metodou v rámci měsíce září, během přestávek mezi jednotlivými vyučovacími hodinami.

Se stejnou skupinou jsem absolvovala i volné rozhovory (neformální, nestrukturované).

Vlastní realizace průzkumu

Všichni zúčastnění obdrželi dotazníky v tištěné podobě. Dotazníky pro rodiče byly předány za pomoci pedagogů jednotlivých prvních ročníků a pedagogům ve spolupráci s vedením školy. Doba trvání sběru dat z dotazníků trvala dva týdny a jejich zpracování jeden týden. Metody pozorování a rozhovoru probíhaly během měsíce září, bezprostředně po nástupu žáků do první třídy základní školy.

6 ROZBOR PRŮZKUMNÉHO MATERIÁLU

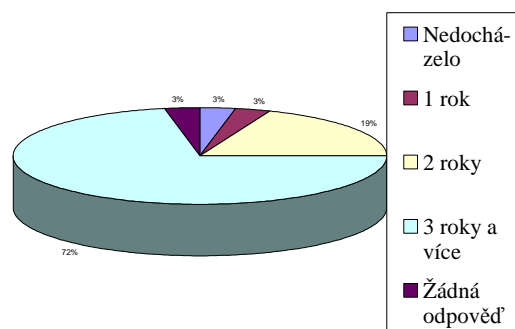
Odovědi respondentů na otázky z dotazníku.

6.1 Dotazník č.1 - rodiče

Otázka č. 1 – Kolik let Vaše dítě docházelo do mateřské školy?

Tabulka + graf 1: Kolik let Vaše dítě docházelo do mateřské školy?

	Procentuální počet odpovědí (%)	Numerický počet odpovědí
Nedocházelo	3	3
1 rok	3	3
2 roky	19	19
3 roky a více	72	72
Žádná odpověď	3	3

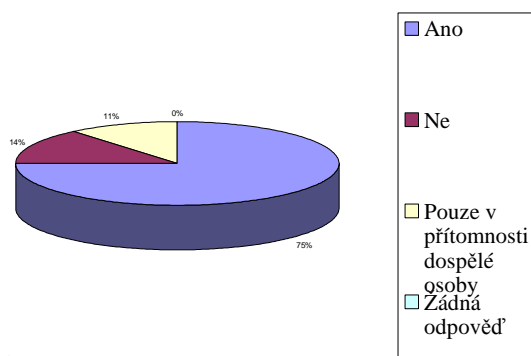
Zdroj: autorka práce (vlastní šetření)

Většina dotazovaných rodičů upřednostnila docházku do mateřské školy u svého dítěte tři roky a více.

Otázka č. 2 – Vydrží Vaše dítě soustředit svou pozornost na jednu činnost po dobu 20 minut?

Tabulka + graf 2: Vydrží Vaše dítě soustředit svou pozornost na jednu činnost po dobu 20 minut?

	Procentuální počet odpovědí (%)	Numerický počet odpovědí
Ano	75	75
Ne	14	14
Pouze v přítomnosti dospělé osoby	11	11
Žádná odpověď	0	0

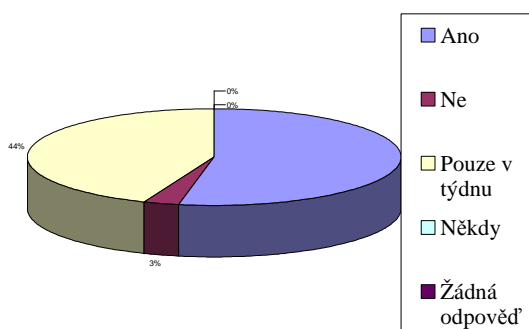
Zdroj: autorka práce (vlastní šetření)

V této odpovědi se sedmdesát pět procent respondentů shodlo, že jejich dítě vydrží soustředit pozornost na jednu činnost po dobu dvaceti minut.

Otázka č. 3 – Dodržujete u dítěte pravidelný denní režim (vstávání, hra, spánek)?

Tabulka + graf 3: Dodržujete u dítěte pravidelný denní režim (vstávání, hra, spánek)?

	Procentuální počet odpovědí (%)	Numerický počet odpovědí
Ano	53	53
Ne	3	3
Pouze v týdnu	44	44
Někdy	0	0
Žádná odpověď	0	0

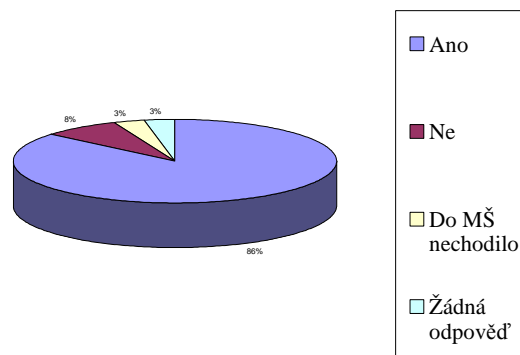
Zdroj: autorka práce (vlastní šetření)

V oblasti dodržování pravidelného denního režimu u dětí bylo padesát tři kladných odpovědí, čtyřicet čtyři procent rodičů přiznalo dodržování pravidelného režimu pouze v týdnu (v době docházení dítěte do MŠ).

Otázka č. 4 – Přispěla mateřská škola k dodržování pravidelného denního režimu dítěte?

Tabulka + graf 4: Přispěla mateřská škola k dodržování pravidelného denního režimu dítěte?

	Procentuální počet odpovědí (%)	Numerický počet odpovědí
Ano	86	86
Ne	8	8
Do MŠ nechodilo	3	3
Žádná odpověď	3	3

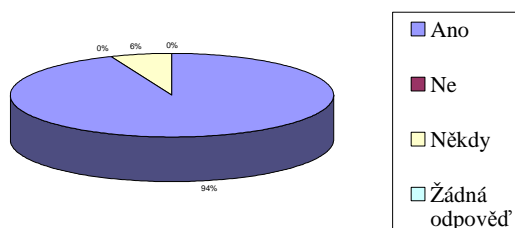
Zdroj: autorka práce (vlastní šetření)

Jak jsem předpokládala, přispěla mateřská škola k dodržování pravidelného denního režimu dítěte.

Otázka č. 5 – Vyžadujete u dítěte správnou výslovnost?

Tabulka + graf 5: Vyžadujete u dítěte správnou výslovnost?

	Procentuální počet odpovědí (%)	Numerický počet odpovědí
Ano	94	94
Ne	0	0
Někdy	6	6
Žádná odpověď	0	0

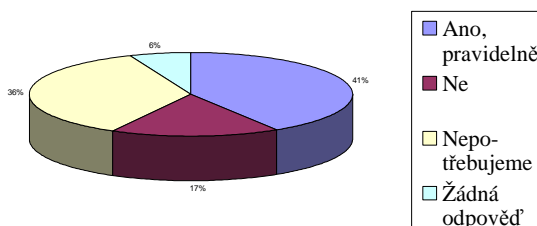
Zdroj: autorka práce (vlastní šetření)

Devadesát čtyři procent rodičů dbá na správnou výslovnost svého dítěte.

Otázka č. 6 – V případě nutnosti navštěvujete logopedickou poradnu?

Tabulka + graf 6: V případě nutnosti navštěvujete logopedickou poradnu?

	Procentuální počet odpovědí (%)	Numerický počet odpovědí
Ano, pravidelně	41	41
Ne	17	17
Nepotřebujeme logopedickou poradnu	36	36
Žádná odpověď	6	6

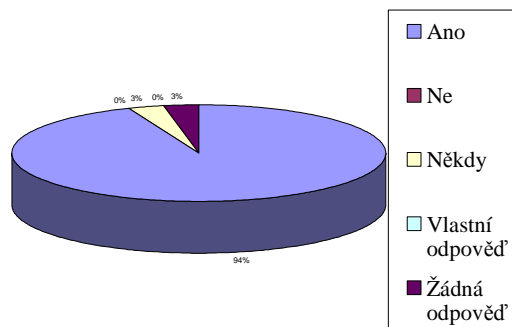
Zdroj: autorka práce (vlastní šetření)

Většina rodičů dětí, kteří mají problémy se správnou výslovností pravidelně navštěvuje s dětmi logopedickou poradnu.

Otázka č. 7 – Mluvíte s dítětem o tom co přes den prožilo?

Tabulka + graf 7: Mluvíte s dítětem o tom co přes den prožilo?

	Procentuální počet odpovědí (%)	Numerický počet odpovědí
Ano, pravidelně	94	94
Ne	0	0
Někdy	3	3
Vlastní odpověď	0	0
Žádná odpověď	3	3

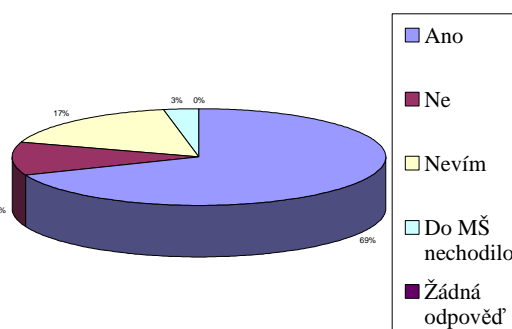
Zdroj: autorka práce (vlastní šetření)

Téměř všichni rodiče projevují zájem o to, co jejich dítě prožilo v době jejich nepřítomnosti.

Otázka č. 8 – Zjistili jste, že si Vaše dítě po nástupu do MŠ rozšířilo slovní zásobu?

Tabulka + graf 8: Zjistili jste, že si Vaše dítě po nástupu do MŠ rozšířilo slovní zásobu?

	Procentuální počet odpovědí (%)	Numerický počet odpovědí
Ano	69	69
Ne	11	11
Nevím	17	17
Do MŠ nechodilo	3	3
Žádná odpověď	0	0

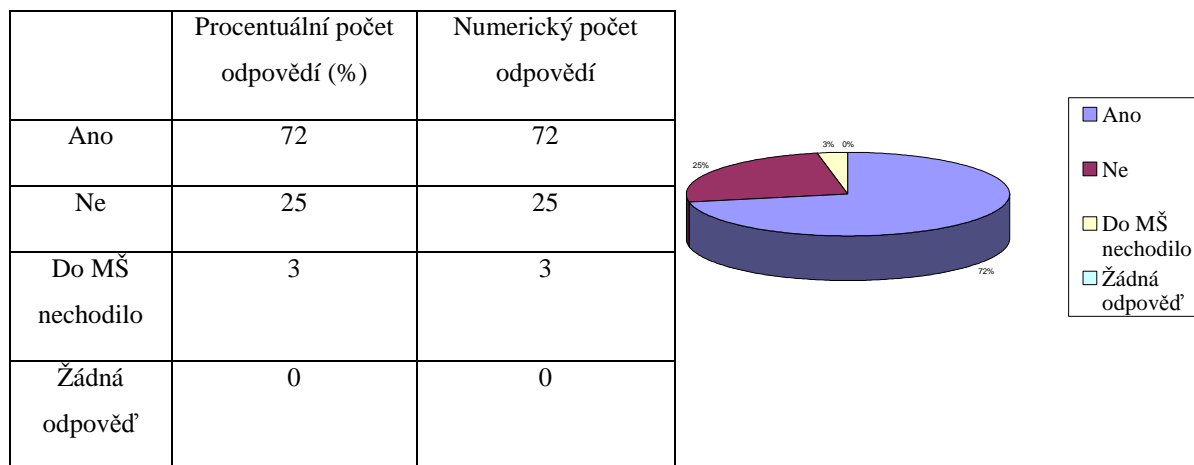
Zdroj: autorka práce (vlastní šetření)

Podle mých předpokladů mateřská škola významně přispívá k rozšíření slovní zásoby předškolních dětí.

Otázka č. 9 – Zjistili jste, že díky docházce do MŠ se umí Vaše dítě lépe vyjadřovat?

Tabulka + graf 9: Zjistili jste, že díky docházce do MŠ se umí Vaše dítě lépe vyjadřovat?

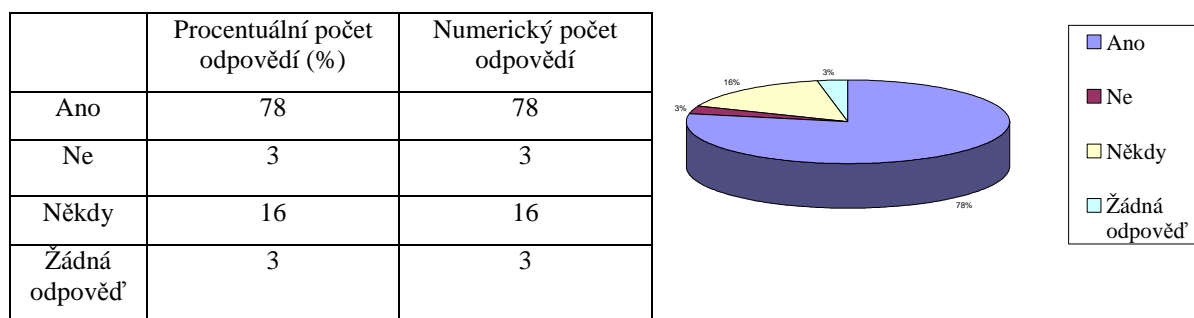

Zdroj: autorka práce (vlastní šetření)

V odpovědi se velká část rodičů shodla na tom, že mateřská škola přispěla k lepšímu vyjadřování jejich dětí.

Otázka č. 10 – Stýká se Vaše dítě pravidelně se svými vrstevníky?

Tabulka + graf 10: Stýká se Vaše dítě pravidelně se svými vrstevníky?

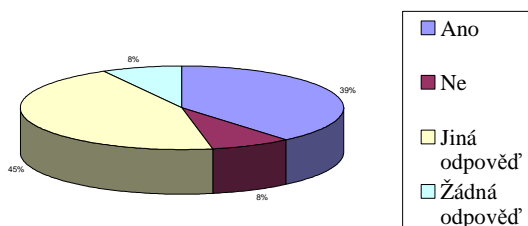
Zdroj: autorka práce (vlastní šetření)

Sedmdesát osm procent rodičů dbá na pravidelný styk svého dítěte s jeho vrstevníky.

Otázka č. 11 – Pokud Vaše MŠ spolupracovala se ZŠ byla to pro Vaše dítě výhoda?

Tabulka + graf 11: Pokud Vaše MŠ spolupracovala se ZŠ byla to pro Vaše dítě výhoda?

	Procentuální počet odpovědí (%)	Numerický počet odpovědí
Ano	39	39
Ne	8	8
Jiná odpověď	45	45
Žádná odpověď	8	8

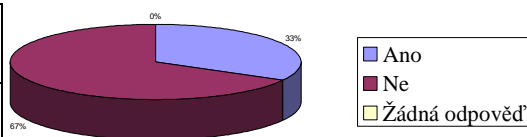
Zdroj: autorka práce (vlastní šetření)

V rámci jiných odpovědí 37 dotazovaných zodpovědělo: nespolupracovala. 8 dotazovaných neznalo odpověď na otázku. Třicet devět procent rodin se vyjádřilo pro spolupráci mateřské a základní školy.

Otázka č. 12 – Mělo Vaše dítě odloženou školní docházku?

Tabulka + graf 12: Mělo Vaše dítě odloženou školní docházku?

	Procentuální počet odpovědí (%)	Numerický počet odpovědí
Ano	33	33
Ne	67	67
Žádná odpověď	0	0

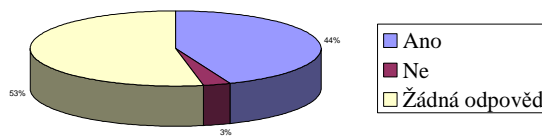
Zdroj: autorka práce (vlastní šetření)

Z velké části respondenti neměli děti, které by potřebovaly a nebo měly odklad školní docházky.

Otázka č. 13 – Pokud ano, navštěvovalo před nástupem do ZŠ mateřskou školu?

Tabulka + graf 13: Pokud ano, navštěvovalo před nástupem do ZŠ mateřskou školu?

	Procentuální počet odpovědí (%)	Numerický počet odpovědí
Ano	44	44
Ne	3	3
Žádná odpověď	53	53

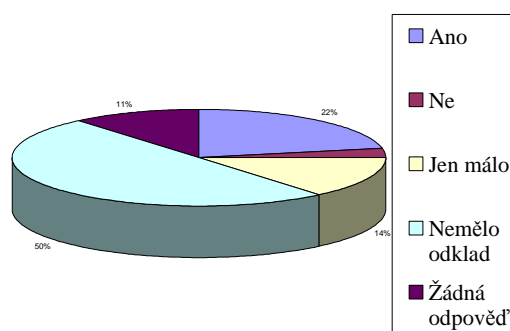
Zdroj: autorka práce (vlastní šetření)

V případě této otázky se padesát tři rodičů nevyjádřilo a čtyřicet čtyři rodičů, jejichž dítě mělo odklad školní docházky přiznalo docházku dítěte do mateřské školy.

Otázka č. 14 – Pokud dítě navštěvovalo MŠ, pomohl mu odklad?

Tabulka + graf 14: Pokud dítě navštěvovalo MŠ, pomohl mu odklad?

	Procentuální počet odpovědí (%)	Numerický počet odpovědí
Ano	22	22
Ne	3	3
Jen málo	14	14
Nemělo odklad	50	50
Žádná odpověď	11	11

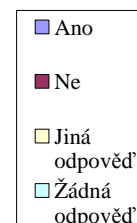
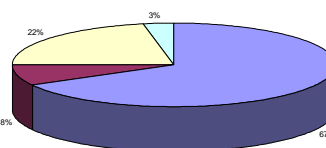
Zdroj: autorka práce (vlastní šetření)

Nejvyšší počet odpovědí byl, že dítě nemělo odklad školní docházky a dvacet dva procent rodičů vidělo klad v docházce dítěte do mateřské školy.

Otázka č. 15 – Přispěla MŠ ke zvládnutí sebeobsluhy, pravidelnému dodržování hygienických návyků a větší samostatnosti?

Tabulka + graf 15: Přispěla MŠ ke zvládnutí sebeobsluhy, pravidelnému dodržování hygienických návyků a větší samostatnosti?

	Procentuální počet odpovědí (%)	Numerický počet odpovědí
Ano	67	67
Ne	8	8
Jiná odpověď	22	22
Žádná odpověď	3	3

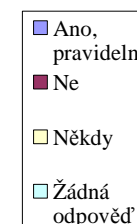
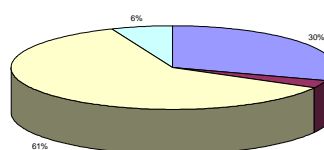
Zdroj: autorka práce (vlastní šetření)

V rámci jiných odpovědí tři dotázaní odpověděli, že dítě nenavštěvovalo MŠ. Osm dotázaných zodpovědělo, že již umělo před vstupem do MŠ a osm dotázaných odpovědělo částečně. Podle předpokladu nejvíce rodičů odpovědělo kladně na tuto otázku.

Otázka č. 16 – Učíte se s dítětem doma nějaké písničky a básničky ?

Tabulka + graf 16: Učíte se s dítětem doma nějaké písničky a básničky ?

	Procentuální počet odpovědí (%)	Numerický počet odpovědí
Ano, pravidelně	30	30
Ne	3	3
Někdy	61	61
Žádná odpověď	6	6

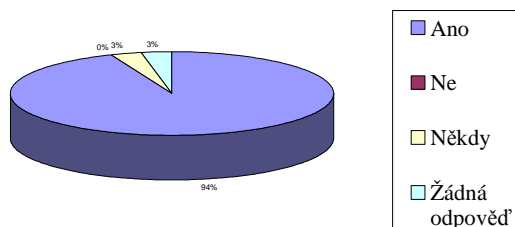
Zdroj: autorka práce (vlastní šetření)

Ve většině rodin se s dítětem neučí básničky a písničky pravidelně. Pouze třicet rodin odpovědělo na tuto otázku kladně.

Otázka č. 17 – Naučilo se Vaše dítě v MŠ básničky a písničky?

Tabulka + graf 17: Naučilo se Vaše dítě v MŠ básničky a písničky?

	Procentuální počet odpovědí (%)	Numerický počet odpovědí
Ano	94	94
Ne	0	0
Někdy	3	3
Žádná odpověď	3	3

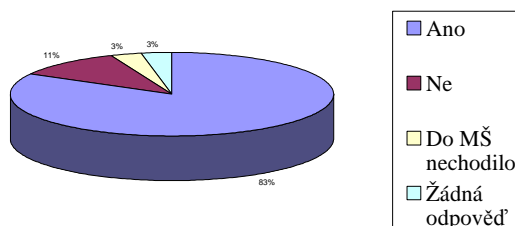
Zdroj: autorka práce (vlastní šetření)

V této otázce se potvrdila má domněnka o důležitosti mateřské školy při rozvíjení paměti u dětí a to za pomoci básniček a písniček.

Otázka č. 18 – Získalo Vaše dítě docházkou do MŠ sebevědomí a důvěru ve vlastní schopnosti?

Tabulka + graf 18: Získalo Vaše dítě docházkou do MŠ sebevědomí a důvěru ve vlastní schopnosti?

	Procentuální počet odpovědí (%)	Numerický počet odpovědí
Ano	83	83
Ne	11	11
Do MŠ nechodilo	3	3
Žádná odpověď	3	3

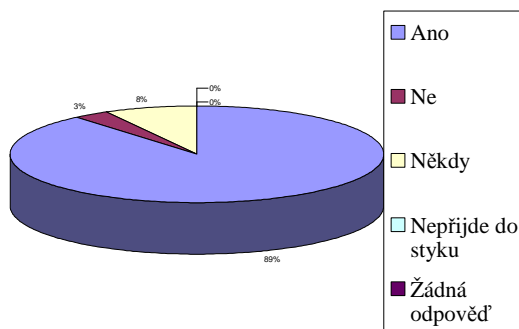
Zdroj: autorka práce (vlastní šetření)

Mateřská škola prohlubuje sebevědomí a důvěru ve vlastní schopnosti dětí. Pouze jedenáct rodičů si myslí, že tomu tak není.

Otázka č. 19 – Je Vaše dítě schopno poslouchat a reagovat na pokyny učitelky/le?

Tabulka + graf 19: Je Vaše dítě schopno poslouchat a reagovat na pokyny učitelky/le?

	Procentuální počet odpovědí (%)	Numerický počet odpovědí
Ano	89	89
Ne	3	3
Někdy	8	8
S učitelem/kou nepřijde do styku	0	0
Žádná odpověď	0	0

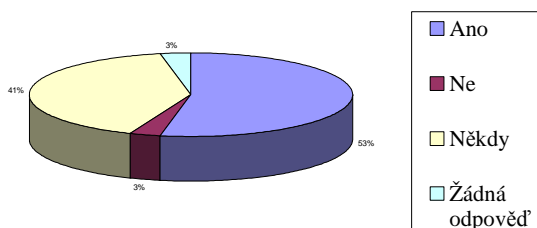
Zdroj: autorka práce (vlastní šetření)

V této odpovědi se rodiče shodli na tom, že jejich dítě je schopno poslouchat a reagovat na pokyny učitelky/le.

Otázka č. 20 – Malujete, modelujete a stříháte nůžkami doma se svým dítětem?

Tabulka + graf 20: Malujete, modelujete a stříháte nůžkami doma se svým dítětem?

	Procentuální počet odpovědí (%)	Numerický počet odpovědí
Ano	53	53
Ne	3	3
Někdy	41	41
Žádná odpověď	3	3

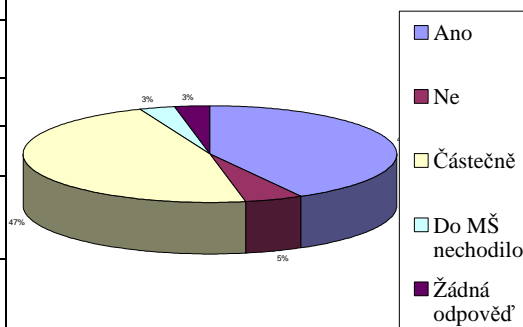
Zdroj: autorka práce (vlastní šetření)

Při otázce, zda rodiče doma rozvíjí u svého dítěte jemnou motoriku bylo padesát tři kladných odpovědí a čtyřicet jedna rodičů připustilo, že s dítětem pracují pouze někdy.

Otázka č. 21 – Naučilo se Vaše dítě v MŠ lépe stříhat nůžkami, malovat, modelovat?

Tabulka + graf 21: Naučilo se Vaše dítě v MŠ lépe stříhat nůžkami, malovat, modelovat?

	Procentuální počet odpovědí (%)	Numerický počet odpovědí
Ano	42	42
Ne	5	5
Částečně	47	47
Do MŠ nechoďilo	3	3
Žádná odpověď	3	3

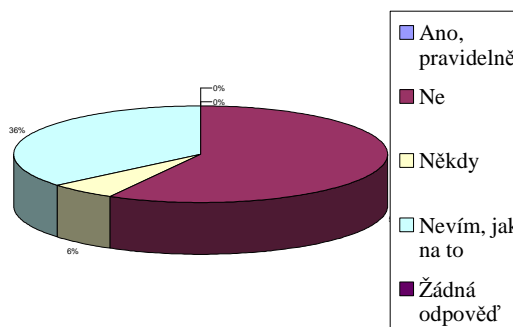
Zdroj: autorka práce (vlastní šetření)

Necelých padesát procent rodičů přiznává rozvíjení jemné motoriky u dítěte mateřské škole pouze částečně.

Otázka č. 22 – Učíte doma své dítě držet tužku, správně sedět a uvolňovat ruku?

Tabulka + graf 22: Učíte doma své dítě držet tužku, správně sedět a uvolňovat ruku?

	Procentuální počet odpovědí (%)	Numerický počet odpovědí
Ano, pravidelně	38	38
Ne	6	6
Někdy	36	36
Ráda bych, ale nevím jak na to	0	0
Žádná odpověď	0	0

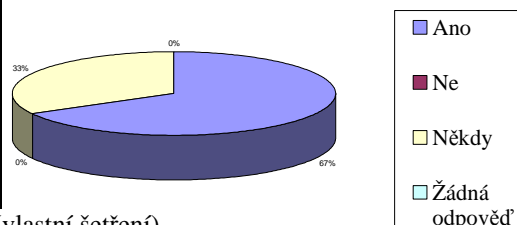
Zdroj: autorka práce (vlastní šetření)

Na tuto otázku odpovědělo kladně třicet osm rodičů a třicet šest pouze částečně. Všichni rodiče jsou schopni tuto dovednost rozvíjet.

Otázka č. 23 – Chodíte se svým dítětem na pravidelné procházky?

Tabulka + graf 23: Chodíte se svým dítětem na pravidelné procházky?

	Procentuální počet odpovědí (%)	Numerický počet odpovědí
Ano	67	67
Ne	0	0
Někdy	33	33
Žádná odpověď	0	0

Zdroj: autorka práce (vlastní šetření)

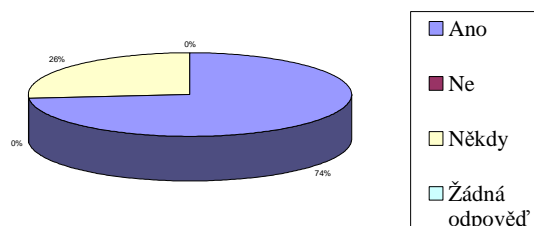
V této odpovědi se projevila zodpovědnost rodičů k dětem, šedesát sedm z nich s dítětem chodí na pravidelné procházky a třicet tři pouze někdy.

6.2 Dotazník č.2 – pro pedagogy

Otázka č. 1 – Poznáte, zda dítě navštěvovalo MŠ?

Tabulka + graf 24: Poznáte, zda dítě navštěvovalo MŠ?

	Procentuální počet odpovědí (%)	Numerický počet odpovědí
Ano	72	72
Ne	0	0
Někdy	28	28
Žádná odpověď	0	0

Zdroj: autorka práce (vlastní šetření)

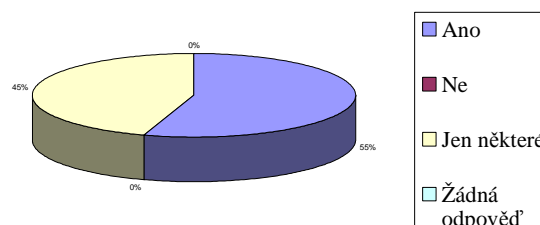
Podle předpokladu většina pedagogických pracovníků vyučujících první ročník základní školy pozná, zda dítě docházelo do mateřské školy.

Otázka č. 2 – Mají děti, které navštěvovaly MŠ lepší vyjadřovací schopnosti?

Tabulka + graf 25: Mají děti, které navštěvovaly MŠ lepší vyjadřovací schopnosti?

	Procentuální počet odpovědí (%)	Numerický počet odpovědí
Ano	55	55
Ne	0	0
Jen některé	45	45
Žádná odpověď	0	0

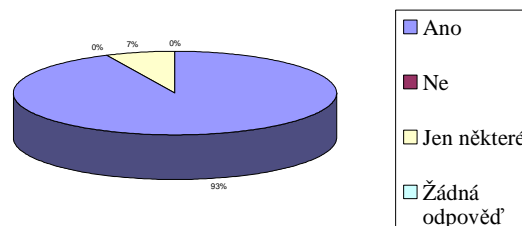
Zdroj: autorka práce (vlastní šetření)

Ne vždy lepší vyjadřovací schopnosti žáka závisí na docházce do mateřské školy.

Otázka č. 3 – Adaptují se lépe děti přicházející z MŠ?

Tabulka + graf 26: Adaptují se lépe děti přicházející z MŠ?

	Procentuální počet odpovědí (%)	Numerický počet odpovědí
Ano	93	93
Ne	0	0
Jen některé	7	7
Žádná odpověď	0	0

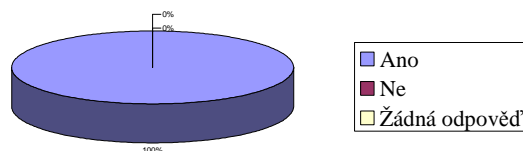
Zdroj: autorka práce (vlastní šetření)

Zde se potvrdil můj předpoklad, že děti navštěvující mateřskou školu se lépe adaptují v prvním ročníku základní školy.

Otázka č. 4 – Je součástí Vaší školy MŠ?

Tabulka + graf 27: Je součástí Vaší školy MŠ?

	Procentuální počet odpovědí (%)	Numerický počet odpovědí
Ano	100	100
Ne	0	0
Žádná odpověď	0	0

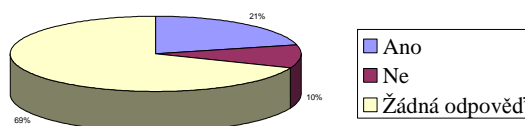
Zdroj: autorka práce (vlastní šetření)

Zde sto procent pedagogických pracovníků odpovědělo kladně na tuto otázku.

Otázka č. 5 – Pokud není, spolupracujete s některou MŠ?

Tabulka + graf 28: Pokud není, spolupracujete s některou MŠ?

	Procentuální počet odpovědí (%)	Numerický počet odpovědí
Ano	21	21
Ne	10	10
Žádná odpověď	69	69

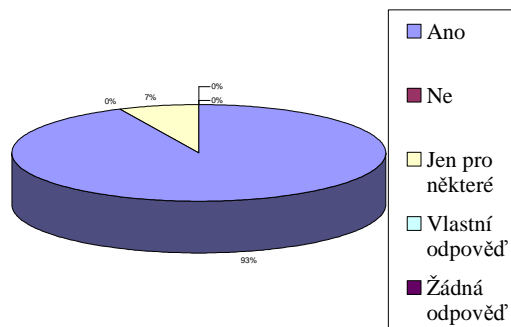
Zdroj: autorka práce (vlastní šetření)

Tato otázka nebyla respondenty správně pochopena, a proto odpovědi neodpovídají předešlé otázce.

Otázka č. 6 – Je spolupráce s MŠ pro plynulý přestup dětí do ZŠ výhodou?

Tabulka + graf 29: Je spolupráce s MŠ pro plynulý přestup dětí do ZŠ výhodou?

	Procentuální počet odpovědí (%)	Numerický počet odpovědí
Ano	93	93
Ne	0	0
Jen pro některé	7	7
Vlastní odpověď	0	0
Žádná odpověď	0	0

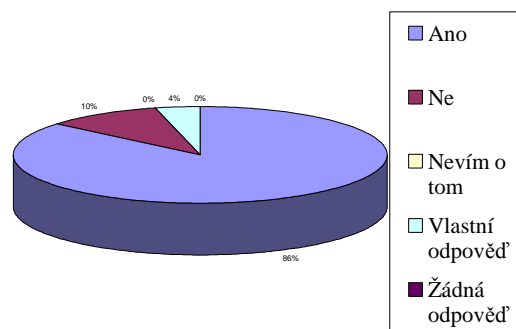
Zdroj: autorka práce (vlastní šetření)

Spolupráce základní a mateřské školy je výhodou pro plynulý přechod dětí z jedné instituce do druhé.

Otázka č. 7 – Je přípravný kurz pro předškoláky v ZŠ přínosem?

Tabulka + graf 30: Je přípravný kurz pro předškoláky v ZŠ přínosem?

	Procentuální počet odpovědí (%)	Numerický počet odpovědí
Ano	86	86
Ne	10	10
Nikdy jsem o tom neslyšel/a	0	0
Vlastní odpověď	4	4
Žádná odpověď	0	0

Zdroj: autorka práce (vlastní šetření)

V rámci vlastních odpovědí zodpověděli čtyři lidé: *možná*. Velká část pedagogických pracovníků vidí výhodu v návštěvě přípravného kurzu pro předškoláky přímo v základní škole.

Otázka č. 8 – Pokud ano, napište v bodech klady popřípadě zápory.

- Mezi kladnými odpověďmi se objevilo:
- 69x seznámení s prostředím
  - 45x seznámení s učiteli
  - 45x seznámení se spolužáky
  - 24x zjištění, že není čeho se bát
  - 10x zlepšení soustředění
  - 7x zvednutí sebevědomí
  - 7x zlepšení držení tužky
  - 4x zlepšení vyjadřování
  - 7x získání nových návyků

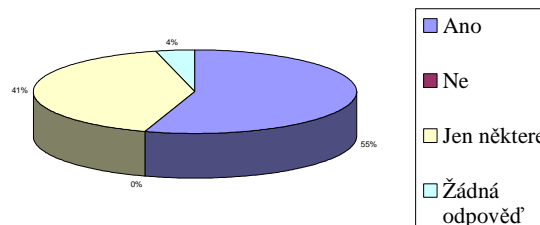
Záporná odpověď nebyla žádná.

Zdroj: autorka práce (vlastní šetření)

Otázka č. 9– Umí dítě, které navštěvovalo MŠ, lépe stříhat, malovat, modelovat?

Tabulka + graf 31: Umí dítě, které navštěvovalo MŠ, lépe stříhat, malovat, modelovat?

	Procentuální počet odpovědí (%)	Numerický počet odpovědí
Ano	55	55
Ne	0	0
Jen některé	41	41
Žádná odpověď	4	4

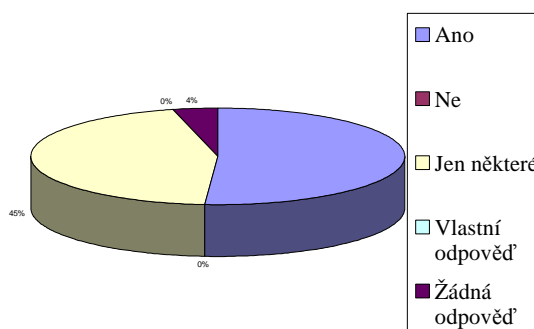
Zdroj: autorka práce (vlastní šetření)

V této otázce se pedagogičtí pracovníci téměř shodují s rodiči ve vlivu mateřské školy na dané dovednosti dětí.

Otázka č. 10 – Je dítě, které navštěvovalo MŠ, lépe připraveno na výuku psaní? (správné sezení, držení tužky, uvolněná ruka)

Tabulka + graf 32: Je dítě, které navštěvovalo MŠ, lépe připraveno na výuku psaní? (správné sezení, držení tužky, uvolněná ruka)

	Procentuální počet odpovědí (%)	Numerický počet odpovědí
Ano	51	51
Ne	0	0
Jen některé	45	45
Vlastní odpověď	0	0
Žádná odpověď	4	4

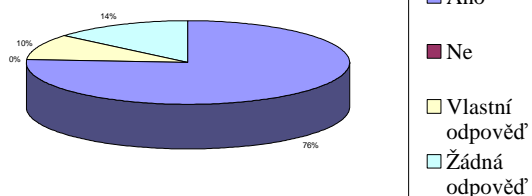
Zdroj: autorka práce (vlastní šetření)

Stejně jako v předešlé otázce se pedagogičtí pracovníci a rodiče téměř shodují na připravenosti dítěte na výuku psaní. Zde záleží jak na mateřské škole, tak i na dané rodině.

Otázka č. 11 – Má dítě navštěvující MŠ větší znalost pohádek, písniček, básniček?

Tabulka + graf 33: Má dítě navštěvující MŠ větší znalost pohádek, písniček, básniček?

	Procentuální počet odpovědí (%)	Numerický počet odpovědí
Ano	76	76
Ne	0	0
Vlastní odpověď	10	10
Žádná odpověď	14	14

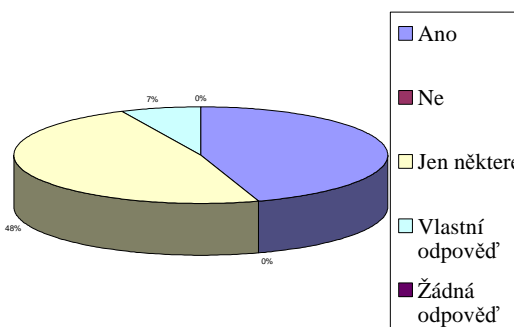
Zdroj: autorka práce (vlastní šetření)

V rámci vlastních odpovědí sedm odpovědělo: výchova v rodině. A tři odpověděli: jen některé. Při rozvoji paměti pomocí pohádek, písniček, básniček má mateřská škola zásadní význam.

Otázka č. 12 – Poslouchá a lépe reaguje na Vaše pokyny dítě, které chodilo do MŠ?

Tabulka + graf 34: Poslouchá a lépe reaguje na Vaše pokyny dítě, které chodilo do MŠ?

	Procentuální počet odpovědí (%)	Numerický počet odpovědí
Ano	45	45
Ne	0	0
Jen některé	48	48
Vlastní odpověď	7	7
Žádná odpověď	0	0

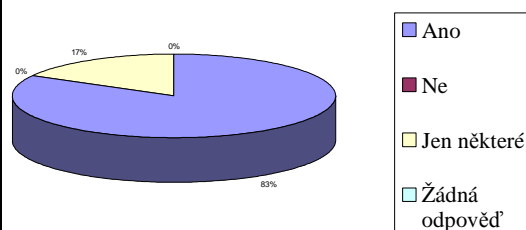
Zdroj: autorka práce (vlastní šetření)

V rámci vlastních odpovědí sedm dotazovaných zodpovědělo, že záleží na výchově v rodině. V této otázce se většina pedagogických pracovníků shoduje na tom, že záleží na daném dítěti a jeho přizpůsobivosti.

Otázka č. 13 – Jsou děti, které navštěvovaly MŠ, schopny se lépe začlenit do organizace činností ve škole? (práce ve dvojicích, skupinách, vycházky atd.)

Tabulka + graf 35: Jsou děti, které navštěvovaly MŠ, schopny se lépe začlenit do organizace činností ve škole? (práce ve dvojicích, skupinách, vycházky atd.)

	Procentuální počet odpovědí (%)	Numerický počet odpovědí
Ano	83	83
Ne	0	0
Jen některé	17	17
Žádná odpověď	0	0

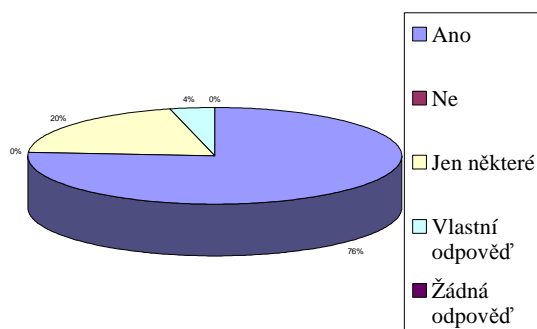
Zdroj: autorka práce (vlastní šetření)

Žáci, kteří navštěvovali mateřskou školu nemají problémy se začleněním se do organizace činností ve škole.

Otázka č. 14 – Děti přicházející z MŠ lépe navazují kontakty se svými vrstevníky a snadněji s nimi komunikují?

Tabulka + graf 36: Děti přicházející z MŠ lépe navazují kontakty se svými vrstevníky a snadněji s nimi komunikují?

	Procentuální počet odpovědí (%)	Numerický počet odpovědí
Ano	76	76
Ne	0	0
Jen některé	20	20
Vlastní odpověď	4	4
Žádná odpověď	0	0

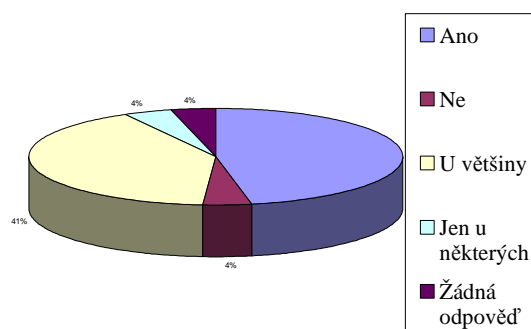
Zdroj: autorka práce (vlastní šetření)

V rámci vlastních odpovědí zodpověděli čtyři dotazovaní: že většina. Děti přicházející z mateřských škol jsou zvyklé spolu komunikovat a navazovat nové kontakty a tudíž jim to nedělá problémy ani v základní škole.

Otázka č. 15 – Podporuje podle Vás MŠ samostatnost a celkový rozvoj dítěte?

Tabulka + graf 37: Podporuje podle Vás MŠ samostatnost a celkový rozvoj dítěte?

	Procentuální počet odpovědí (%)	Numerický počet odpovědí
Ano	47	47
Ne	4	4
U většiny dětí	41	41
Jen u některých	4	4
Žádná odpověď	4	4

Zdroj: autorka práce (vlastní šetření)

Pouze čtyři pedagogičtí pracovníci odpověděli na tuto otázku negativně. Mateřská škola ve většině případech podporuje samostatnost a celkový rozvoj dítěte.

6.3 Shrnutí dotazníkové části

Dotazník č.1 - rodiče

V rámci dotazníkového výzkumu v souboru rodičů, navštěvujících dětí mateřskou školu, se jich naprostá většina shodla na těchto bodech:

- zlepšení soustředěnosti
- rozšíření slovní zásoby
- lepší vyjadřovací schopnosti
- větší znalost písniček, básniček
- zlepšení samostatnosti a sebeobsluhy
- získání sebevědomí a důvěry ve vlastní schopnosti
- přispění k pravidelnému dennímu režimu
- lepší zvládnutí pokynů vyučujícího

Dotazník č.2 - pedagogové

Ze druhého dotazníku, který vyplňovali pedagogové, vyplynulo, že děti navštěvující mateřskou školu mají lepší:

- adaptaci na nové prostředí
- vyjadřovací schopnosti
- začlenění do organizace činností ve škole
- komunikaci a navazování kontaktů se svými vrstevníky
- přípravu na výuku psaní
- jemnou motoriku

Dále se shodli na tom, že mateřská škola podporuje samostatnost a celkový rozvoj dítěte. Přesto, že mateřská škola má mnoho kladů pro přípravu dětí na vstup do základní školy, naprostá většina pedagogů se přiklání k důležitosti přípravných kurzů na základní škole.

6.4 Shrnutí pozorování

- Ve strukturovaném pozorování byly pozorované jevy hodnoceny jedním až třemi body, vzhledem ke zvládnutí jednotlivých činností, přičemž tři body znamenaly nejlépe zvládnuté pozorované jevy.

Tabulka 38: Záznamový arch pro strukturované pozorování

Pozorované jevy	frekvence		
	1 bod	2 body	3 body
Reakce na pokyny dospělé osoby			
Zapojení do činností			
Samostatnost při přípravě na výuku			
Připravenost na výuku psaní			
Vyjadřovací schopnosti			
Sebeobsluha			
Komunikace a navazování kontaktů s vrstevníky			

Zdroj: autorka práce (vlastní šetření)

- Většina žáků zvládla správně reagovat na pokyny dospělé osoby a plnit zadané úkoly. Menší část žáků správně reagovala na dané pokyny, ale nebyla schopna zadané úkoly samostatně splnit. Několik žáků nebylo schopno ani správně reagovat a plnit úkoly.
- Do připravených činností se se zájmem zapojili všichni žáci.

- Při přípravě na výuku žáci vyžadují osobní přístup vyučujícího, schopnost samostatnosti v této oblasti je velmi slabá.
- Přípravenost na výuku psaní se lišila ve zvládnutí jemné motoriky. Správné sezení při výuce psaní bylo správně zvládnuto u poloviny žáků.
- Vyjadřovací schopnosti jednotlivých žáků se pohybovaly na dobré až velmi dobré úrovni.
- V sebeobsluze se projevilo různé tempo zvládnutí úkolu. Je dost znatelný rozdíl v tempu mezi chlapci a děvčaty (chlapci měli výrazně pomalejší tempo).
- Komunikační schopnosti a navazování kontaktů s vrstevníky ukázalo na „konkurenční“ boj mezi jednotlivými mateřskými školami. V tomto věku je patrné, že žáci lépe navazují kontakty mezi stejným pohlavím.

6.5 Shrnutí rozhovorů

Při rozhovorech s jednotlivými žáky prvních tříd se ukázalo, že většině z nich se zatím ve škole líbí. Kamarády mají již z mateřské školy a nové kamarády si zatím nehledají. Žáci z kmenové mateřské školy neměli žádné obtíže s novým prostředím a učitelkami prvních tříd, vzhledem k tomu, že základní školu navštěvovali již dříve při různých akcích a pravidelně chodili cvičit do tělocvičny. Žáci, kteří navštěvovali přípravný kurz také neměli výrazné obtíže s přechodem na základní školu.

Nejvíce se žáci těší až se naučí číst a psát. Při dotazu, co jim ve škole chybí, byly odpovědi téměř totožné a to, že jim chybí jejich paní učitelka z mateřské školy, a že by si chtěli více hrát.

Tabulka 39: Otázky pro strukturovaný rozhovor

Líbí se ti ve škole?	ANO	NE
Máš zde nějaké kamarády?	ANO	NE
Našel/a jsi si nového kamaráda/ku?	ANO	NE
Našel/a jsi si nového kamaráda/ku?	ANO	NE
Navštěvoval/a jsi tuto školu již před nástupem do první třídy?	ANO	NE
Těšíš se, až budeš umět číst a psát?	ANO	NE
Co ti ve škole chybí?		

Zdroj: autorka práce (vlastní šetření)

7 PROBLÉMY DĚTÍ V PRVNÍM ROČNÍKU ZÁKLADNÍ ŠKOLY

Nástup dítěte do první třídy základní školy je důležitý sociální mezník v jeho životě. Důležitá je příprava dítěte v mateřské škole, ale i v rodině. Dítě získává nové role, stává se školákem. Pro samotné dítě není důležité to, že byl ve „velké“ škole u zápisu, ale je první slavnostní den ve škole. V tento den je pro dítě důležité aby se ho zúčastnili oba rodiče, pokud je má. Dítě má svoji představu o škole. To dítě, které navštěvovalo mateřskou školu spolupracující se základní školou, má svoji představu o tom co jej tam čeká, ale dítě, které bylo doma s matkou nebo jinou dospělou osobou, má pouze zkrácené informace od jiných osob.

Škola může dítě rozvíjet několika způsoby a také ovlivnit jeho osobnost:

- Škola je místo, kde se dítě učí a podává určité výkony – dítě se zde učí a je hodnocen výsledek jeho učení - výkon.
- Škola je místem socializace – je to místo, kde je dítěti zprostředkován sociální rozvoj jiný než v rodině, realizují se zde jiné sociální role, spojené s určitým sociálním statutem.³⁹

Vstup dítěte do základní školy je pro něho samotného velký krok. I když dítě navštěvovalo mateřskou školu a je schopno být bez rodičů, je základní škola úplně něco nového. Na psychiku dětí velice kladně působí znalost prostředí. V dnešní době, kdy jsou na mnoha místech spojeny mateřské a základní školy pod jeden subjekt, je v mnoha případech, při dobré spolupráci, možné dobře děti připravit na vstup do základní školy. Znalost prostředí, ale i seznámení se s pracovníky školy, mnohdy dětem ulehčuje tento pro ně velký krok. Dalším pozitivem, je možnost být ve třídě se svými kamarády z mateřské školy. Další změnou pro dítě je pravidelnost docházky do školy. Dítě zjišťuje, že rodič dnes nejde do zaměstnání, ale ono do školy musí a ne jako dříve, že do mateřské školy nemuselo.

Další potíže mohou nastat v oblasti školní zralosti. Zatím zde bylo hovořeno o velkém kroku a to vstupu do školy a jeho možných problémech. Zda je dítě školsky zralé a připravené na vstup do školy posuzuje pedagogicko psychologická poradna nebo speciálně pedagogické centrum a dětský nebo odborný lékař. Podmínky pro odložení

---

³⁹ VÁGNEROVÁ, M. Vývojová psychologie I. S. 148. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-317-2.

školní docházky upravuje školský zákon.⁴⁰ Dítě, které je školsky nezralé je předem určeno k selhání a k celkové neúspěšnosti a v krajním případě vráceno zpět do mateřské školy.

Rozhodování o odložení školní docházky je velmi složité a důležité pro samotné dítě. Toto rozhodování by nikdy nemělo být formální. Neuváženým přístupem by se mohlo dítěti velmi ublížit.⁴¹ To jak v odkladu školní docházky, tak v neposkytnutí nástupu do první třídy. Je velmi důležité dbát na potřeby dítěte a ne na ambice rodiče nebo rodičů.

7.1 Jak ulehčit školní práci prvňáčka

Pro poměrně hladký vstup dítěte do základní školy je třeba příprava již v předškolním věku. Čím budou rodiče důslednější, tím ulehčí svému dítěti vstup do první třídy. Je třeba aby se rodiče zaměřili na tyto důležité body:

- vyžadovat na dítěti správnou výslovnost, pokud jsou nějaké nedostatky pravidelně navštěvovat logopedickou poradnu a poctivě doma procvičovat výslovnost,
- vést dítě k pozornému poslouchání pohádek (u této činnosti je dobré střídat různé techniky – rodiče, CD nosič atd.),
- dbát na soustředěnost při různých činnostech a nenechat dítě zabývat se vedlejšími věcmi,
- vždy dokončit započatou práci nebo dohrát rozehranou hru,
- plnit denně drobné domácí úkoly,
- po hře si po sobě uklidit, uklidit po sobě nádobí,
- regulovat chování, poděkovat, pozdravit, požádat, vhodně se chovat ke svému okolí, všímat si svého okolí,
- chodit spát ve stejnou dobu, pokud možno i ve stejnou dobu vstávat,
- dodržovat základní hygienu, mýt si ruce před jídlem, po použití WC, pravidelně si čistit zuby.

Všechny tyto body vedou k denní pravidelnosti, kterou je třeba zvládat ještě před nástupem do mateřské školy potažmo do školy základní.

---

⁴⁰ Zákon č. 561 ze dne 24. září 2004 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném i jiném vzdělávání. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 190, s. 10275. Dostupné z: <http://aplikace.msmt.cz/Predpisy1/sb190-04.pdf>

⁴¹ ŽÁČKOVÁ, H. JUCOVIČOVÁ, D. s. 4. *Děti s odkladem školní docházky a jejich úspěšný start ve škole*. 5.vyd. Praha: Nakladatelství D+H, 2008. ISBN978-80-903869-3-8

8 ZÁVĚR

Děti předškolního věku citlivě vnímají podněty ze svého okolí, a proto je důležité jim odpovídat na otázky, povídat si s nimi o jejich prožitém dnu, vyprávět jim pohádky, naučit je básničky a písničky. Také je třeba hravou formou naučit tyto děti přípravě na jejich budoucí život, tzn. věnovat se jejich individuálním potřebám ve všech směrech vývoje.

Předškolní zařízení je schopno dětem poskytnout všeobecný rozvoj jejich schopností a dovedností a to hlavně v dnešní uspěchané době, kdy na rodiče jsou kladeny vyšší nároky ze zaměstnání. Rodiče mají často dlouhou pracovní dobu a mnoho z nich dochází do zaměstnání i o víkendech. Není výjimkou matka pracující na směny (popřípadě oba rodiče). Vzhledem k posunutí důchodového věku, v posledních letech, jsou stále v produktivním věku i prarodiče a tím nemohou tolik pomáhat při výchově svých vnoučat. Trendem současné doby je také přibývající počet neúplných rodin a rodin se střídavou péčí. Střídavá péče, pokud si rodiče nestanoví a nedodrží jednotná a jasná pravidla, má vysoce negativní vliv na všeobecný rozvoj dítěte. V těchto případech je předškolní zařízení jediným subjektem, kde je dítě vedeno k dodržování řádů a pravidel.

Děti přicházející z předškolních zařízení mají zafixované základní hygienické návyky, lépe reagují na pokyny dospělých osob (učitel/ka, vychovatel/ka ŠD, uklízeč/ka, kuchař/ka), mají již mezi sebou své kamarády, lépe navazují sociální kontakty s ostatními lidmi, většina z nich má i velmi dobré komunikační a vyjadřovací schopnosti. Správně vyhodnocují komunikaci mezi dítě-dospělý a dítě-dítě.

V této práci se potvrdil předpoklad, že přechod dětí docházejících do mateřské školy je plynulejší a jejich adaptace na nové prostředí a povinnosti snadnější. Na základě provedeného výzkumu bylo potvrzeno, že zde hraje i významnou úlohu rodina a její bezkonfliktní fungování. Dále se ukázalo jako dobrý prostředek pro úspěšnou adaptaci dítěte do základní školy, škola mateřská, která je součástí základní školy a velmi úzce spolu spolupracují. Také se potvrdila prospěšnost přípravného kurzu pro předškolní děti, který je veden vyučujícími prvních a druhých tříd základní školy a probíhá v prostorách školy, kde je vedena od září výuka prvních tříd.

Domnívám se, že s těmito výsledky průzkumu by měli být srozuměni zejména rodiče, kteří nechtějí z nějakých příčin umístit své dítě do mateřské školky anebo dítě nenavštěvuje mateřskou školu pravidelně. Na základě výsledků z šetření vyplynulo několik významných důvodů, proč by dítě mělo předškolní zařízení navštěvovat. Docházení do mateřské školy má nejen vliv na psychický a motorický rozvoj dítěte, ale také sociální a emocionální vývoj osobnosti dítěte, na což ho žádná i sebelepší rodina připravit nemůže.

Konstatuji, že předškolní zařízení jsou nedílnou součástí vzdělávacího systému České republiky, jeho dostupnosti a návaznosti. Počet těchto subjektů by neměl být snižován, ale naopak zvyšován, stejně jako by se měla zvýšit rovnost šancí využití docházky dětí do těchto zařízení pro širší veřejnost (sociálně slabé rodiny).

9 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BENÍŠKOVÁ, T. *První třídou bez pláče*. 1.vyd. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1906-1.

ČÍŽKOVÁ - ŠIMÍČKOVÁ, J. a kol. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. ISBN 80-244-0629-2.

DVOŘÁKOVÁ, H. *Pohybové činnosti pro předškolní vzdělávání*. 1.vyd. Praha: RAABE, 2009. ISBN 80-86307-27-1.

GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2. rozšířené vydání. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0.

HAVLÍK, R., KOŤA, J. *Sociologie výchovy a školy*. 1.vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-635-7.

KUBÁLKOVÁ, D. *První třídou bez problémů*. 1.vyd. Praha: Makropulos, 2000. ISBN80-86003-36-1.

MATĚJČEK, Z. *Co děti nejvíc potřebují*. 3.vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN80-7178-853-8.

OPRAVILOVÁ, E., GEBHARTOVÁ, V. *Kurikulum předškolní výchovy*. 2. vyd. Praha: Portál, 2011, ISBN 978-80-7367-703-9.

PRAŽSKÁ SKUPINA ŠKOLNÍ ETNOGRAFIE. *Psychický vývoj dítěte od 1. do 5. třídy*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005. IBSN 80-246-0924-X.

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Vydání rozšířené a aktualizované. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6.

KASLOVÁ, M. *Předmatematické činnosti v předškolním vzdělávání*. 1.vyd. Praha: RAABE, 2010. ISBN 978-80-86307-96-1.

LENCY, L.KRIŽOVÁ,O: *Etická výchova* 1.vyd. Praha: Luxpress, 2000. ISBN80-7130-091-8.

NÁDVORNÍKOVÁ, H. *Kognitivní činnosti v předškolním vzdělávání* 1.vyd. Praha: RAABE, 2011. ISBN 978-80-86307-87-9.

SKALKOVÁ, J. *Úvod do metodologie a metod pedagogického výzkumu*. 2. doplněné vydání, Praha: SPN, 1985.

SMOLÍKOVÁ, K. a kol. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. 1. vyd. Praha: Tauris, 2004. ISBN 80-87000-00-5

SVOBODOVÁ, E. *Prosociální činnosti v předškolním vzdělávání* 1.vyd. Praha: RAABE, 2007. ISBN 80-86307-39-5.

SVOBODOVÁ, E., a kol. *Vzdělání v mateřské škole*. 1. vyd. Praha: Portál, 2010. ISBN 978- 80-7367-774-9.

ŠMELOVÁ, E. *Mateřská škola – Teorie a praxe I*. 1.vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. ISBN 80-244-0945-8.

ŠMELOVÁ, E. *Ohlédnutí do historie předškolní výchovy*. 1.vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2008. ISBN 978-80-2238-1.

VACÍNOVÁ, M., FARKOVÁ, M., TRPIŠOVSKÁ, D. *Psychologie*. 2.vyd. Praha: UJAK, 2010. ISBN978-80-7452-008-2.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. 1.vyd. Praha: Portál, 2000. ISBN80-7178-308-0.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-317-2.

ŽÁČKOVÁ, H. JUCOVIČOVÁ, D. *Děti s odkladem školní docházky a jejich úspěšný start ve škole*. 5.vyd. Praha: Nakladatelství D+H, 2008. ISBN978-80-903869-3-8.

Elektronické zdroje:

BAJGAROVÁ, I., DVOŘÁKOVÁ, H., TÁBORSKÁ, H. *Charakteristika vývoje dítěte předškolního věku*. [online]. 04.05.2011. [cit. 2012-12-17]. Dostupné z:

<http://www.vemeste.cz/2011/05/charakteristika-vyvoje-ditete-predskolniho-veku/>

Motorika člověka. [online]. 21.06.2012. [cit. 2012-12-17]. Dostupné z:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Motorika_člověka

Myšlení. [online]. 10.12.2012. [cit. 2012-12-17]. Dostupné z:
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Myšlení>

Paměť. [online]. 01.10.2012. [cit. 2012-12-17]. Dostupné z:
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Paměť>.

Pozornost. [online]. 25.11.2012. [cit. 2012-12-17]. Dostupné z:
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Pozornost>

Zákon č. 561 ze dne 24. září 2004 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném i jiném vzdělávání. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 190, s. 10275. Dostupné z: <http://aplikace.msmt.cz/Predpisy1/sb190-04.pdf>

10 SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

Tabulka + graf 1: Kolik let Vaše dítě docházelo do mateřské školy?	38
Tabulka + graf 2: Vydrží Vaše dítě soustředit svou pozornost na jednu činnost po dobu 20 minut?	38
Tabulka + graf 3: Dodržujete u dítěte pravidelný denní režim (vstávání, hra, spánek)?	39
Tabulka + graf 4: Přispěla mateřská škola k dodržování pravidelného denního režimu dítěte?	39
Tabulka + graf 5: Vyžadujete u dítěte správnou výslovnost?	40
Tabulka + graf 6: V případě nutnosti navštěvujete logopedickou poradnu?.....	40
Tabulka + graf 7: Mluvíte s dítětem o tom co přes den prožilo?	41
Tabulka + graf 8: Zjistili jste, že si Vaše dítě po nástupu do MŠ rozšířilo slovní zásobu?.	41
Tabulka + graf 9: Zjistili jste, že díky docházce do MŠ se umí Vaše dítě lépe vyjadřovat?	42
Tabulka + graf 10: Stýká se Vaše dítě pravidelně se svými vrstevníky?	42
Tabulka + graf 11: Pokud Vaše MŠ spolupracovala se ZŠ byla to pro Vaše dítě výhoda? 43	
Tabulka + graf 12: Mělo Vaše dítě odloženou školní docházku?	43
Tabulka + graf 13: Pokud ano, navštěvovalo před nástupem do ZŠ mateřskou školu?.....	44
Tabulka + graf 14: Pokud dítě navštěvovalo MŠ, pomohl mu odklad?	44
Tabulka + graf 15: Přispěla MŠ ke zvládnutí sebeobsluhy, pravidelnému dodržování hygienických návyků a větší samostatnosti?.....	45
Tabulka + graf 16: Učíte se s dítětem doma nějaké písničky a básničky ?.....	45
Tabulka + graf 17: Naučilo se Vaše dítě v MŠ básničky a písničky?	46
Tabulka + graf 18: Získalo Vaše dítě docházkou do MŠ sebevědomí a důvěru ve vlastní schopnosti?	46
Tabulka + graf 19: Je Vaše dítě schopno poslouchat a reagovat na pokyny učitelky/le? ...	47
Tabulka + graf 20: Malujete, modelujete a stříháte nůžkami doma se svým dítětem?	47
Tabulka + graf 21: Naučilo se Vaše dítě v MŠ lépe stříhat nůžkami, malovat, modelovat?	48
Tabulka + graf 22: Učíte doma své dítě držet tužku, správně sedět a uvolňovat ruku?.....	48
Tabulka + graf 23: Chodíte se svým dítětem na pravidelné procházky?.....	49

Tabulka + graf 24: Poznáte, zda dítě navštěvovalo MŠ?	49
Tabulka + graf 25: Mají děti, které navštěvovaly MŠ lepší vyjadřovací schopnosti?	50
Tabulka + graf 26: Adaptují se lépe děti přicházející z MŠ?	50
Tabulka + graf 27: Je součástí Vaší školy MŠ?	51
Tabulka + graf 28: Pokud není, spolupracujete s některou MŠ?.....	51
Tabulka + graf 29: Je spolupráce s MŠ pro plynulý přestup dětí do ZŠ výhodou?	51
Tabulka + graf 30: Je přípravný kurz pro předškoláky v ZŠ přínosem?	52
Tabulka + graf 31: Umí dítě, které navštěvovalo MŠ, lépe stříhat, malovat, modelovat? ..	53
Tabulka + graf 32: Je dítě, které navštěvovalo MŠ, lépe připraveno na výuku psaní?	53
Tabulka + graf 33: Má dítě navštěvující MŠ větší znalost pohádek, písniček, básniček? ..	54
Tabulka + graf 34: Poslouchá a lépe reaguje na Vaše pokyny dítě, které chodilo do MŠ? ..	54
Tabulka + graf 35: Jsou děti, které navštěvovaly MŠ, schopny se lépe začlenit do organizace činností ve škole? (práce ve dvojicích, skupinách, vycházky atd.).....	55
Tabulka + graf č.36 Děti přicházející z MŠ lépe navazují kontakty se svými vrstevníky a snadněji s nimi komunikují?	55
Tabulka + graf 37: Podporuje podle Vás MŠ samostatnost a celkový rozvoj dítěte?.....	56
Tabulka 38: Záznamový arch pro strukturované pozorování.....	57
Tabulka 39: Otázky pro strukturovaný rozhovor	58

11 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Dotazník pro rodiče.....	I
Příloha B - Dotazník pro učitele prvních ročníků ZŠ.....	V

PŘÍLOHY

Příloha A – Dotazník pro rodiče

Dotazník pro rodiče

Vážený rodiče,

studuji pedagogickou fakultu UJAK obor speciální pedagogika a zpracovávám bakalářskou práci na téma: Vliv mateřských škol v přípravě na školní docházku, adaptace dětí v prvním ročníku základní školy. Dovoluji si Vás požádat o vyplnění následujícího dotazníku. Odpovědi prosím zaškrtněte, popřípadě doplňte dle Vašeho uvážení. Děkuji Vám za spolupráci.

1) Kolik let Vaše dítě docházelo do mateřské školy ?

- a) nedocházelo
- b) 1 rok
- c) 2 roky
- d) 3 roky a více

2) Vydrží Vaše dítě soustředit svou pozornost na jednu činnost po dobu 20 minut?

- a) ano
- b) ne
- c) pouze v přítomnosti dospělé osoby

3) Dodržujete u dítěte pravidelný denní režim (vstávání, hra, spánek)?

- a) ano
- b) ne
- c) pouze v týdnu
- d) někdy

4) Přispěla mateřská škola k dodržování pravidelného denního režimu dítěte?

- a) ano
- b) ne
- c) do MŠ nechodilo

5) Vyžadujete u dítěte správnou výslovnost?

- a) ano
- b) ne
- c) někdy

6) V případě nutnosti navštěvujete logopedickou poradnu?

- a) ano, pravidelně
- b) ne
- c) nepotřebujeme logopedickou poradnu

7) Mluvíte s dítětem o tom co přes den prožilo?

- a) ano, pravidelně
- b) ne
- c) někdy
- d) .....

8) Zjistili jste, že si Vaše dítě po nástupu do MŠ rozšířilo slovní zásobu?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím
- d) do MŠ nechodilo

9) Zjistili jste, že díky docházce do MŠ se umí Vaše dítě lépe vyjadřovat?

- a) ano
- b) ne
- c) do MŠ nechodilo

10) Stýká se Vaše dítě pravidelně se svými vrstevníky?

- a) ano
- b) ne
- c) někdy

11) Pokud Vaše MŠ spolupracovala se ZŠ byla to pro Vaše dítě výhoda?

a) ano

b) ne

c) jiná odpověď .....

12) Mělo Vaše dítě odloženu školní docházku?

a) ano

b) ne

13) Pokud ano, navštěvovalo před nástupem do ZŠ mateřskou školu?

a) ano

b) ne

14) Pokud dítě navštěvovalo MŠ, pomohl mu odklad?

a) ano

b) ne

c) jen málo

d) nemělo odklad

15) Přispěla MŠ ke zvládnutí sebeobsluhy, pravidelnému dodržování hygienických návyků a větší samostatnosti?

a) ano

b) ne

c)

.....

.....

16) Učíte se s dítětem doma nějaké písničky a básničky?

a) ano, pravidelně

b) ne

c) někdy

17) Naučilo se Vaše dítě v MŠ básničky a písničky?

a) ano,

b) ne

c) někdy

18) Získalo Vaše dítě docházkou do MŠ sebevědomí a důvěru ve vlastní schopnosti?

- a) ano
- b) ne
- c) do MŠ nechodilo

19) Je Vaše dítě schopno poslouchat a reagovat na pokyny učitelky/le?

- a) ano
- b) ne
- c) někdy
- d) s učitelem/kou nepřijde do styku

20) Malujete, modelujete a stříháte nůžkami doma se svým dítětem?

- a) ano
- b) ne
- c) někdy

21) Naučilo se Vaše dítě v MŠ lépe stříhat nůžkami, malovat, modelovat?

- a) ano
- b) ne
- c) částečně
- d) do MŠ nechodilo

22) Učíte doma své dítě držet tužku, správně sedět a uvolňovat ruku?

- a) ano, pravidelně
- b) ne
- c) někdy
- d) ráda bych, ale nevím jak na to

23) Chodíte se svým dítětem na pravidelné procházky?

- a) ano
- b) ne
- c) někdy

Příloha B - Dotazník pro učitele prvních ročníků ZŠ

Vážení pedagogové,

studuji pedagogickou fakultu UJAK obor speciální pedagogika a zpracovávám bakalářskou práci na téma: Vliv mateřských škol v přípravě na školní docházku, adaptace dětí v prvním ročníku základní školy. Dovoluji si Vás požádat o vyplnění následujícího dotazníku. Odpovědi prosím zaškrtněte, popřípadě doplňte dle Vašeho uvážení. Děkuji Vám za spolupráci.

1) Poznáte, zda dítě navštěvovalo MŠ?

- a) ano
- b) ne
- c) někdy

2) Mají děti, které navštěvovaly MŠ lepší vyjadřovací schopnosti?

- a) ano
- b) ne
- c) jen některé

3) Adaptují se lépe děti přicházející z MŠ?

- a) ano
- b) ne
- c) jen některé

4) Je součástí Vaší školy MŠ?

- a) ano
- b) ne

5) Pokud není spolupracujete s některou MŠ?

- a) ano
- b) ne

6) Je spolupráce s MŠ pro plynulý přestup dětí do ZŠ výhodou?

- a) ano
- b) ne
- c) jen pro některé
- d) .....

7) Je přípravný kurz pro předškoláky v ZŠ přínosem?

- a) ano
- b) ne
- c) nikdy jsem o tom neslyšel/a
- d) .....

8) Pokud ano, napište v bodech klady popřípadě záporny.

.....
.....
.....
.....

9) Umí dítě, které navštěvovalo MŠ, lépe stříhat, malovat, modelovat?

- a) ano
- b) ne
- c) jen některé

10) Je dítě, které navštěvovalo MŠ, lépe připravené na výuku psaní?

(správné sezení, správné držení tužky, uvolněná ruka)

- a) ano
- b) ne
- c) jen některé
- d).....

11) Má dítě navštěvující MŠ větší znalost pohádek, písniček, básniček?

- a) ano
- b) ne
- c).....

12) Poslouchá a lépe reaguje na Vaše pokyny dítě, které chodilo do MŠ?

- a) ano
- b) ne
- c) jen některé
- d) .....

13) Jsou děti, které navštěvovaly MŠ, schopny se lépe začlenit do organizace činností ve škole? (práce ve dvojicích, skupinách, vycházky atd.)

- a) ano
- b) ne
- c) jen některé

14) Děti přecházející z MŠ lépe navazují kontakty se svými vrstevníky a snadněji s nimi komunikují?

- a) ano
- b) ne
- c) jen některé
- d) .....

15) Podporuje podle Vás MŠ samostatnost a celkový rozvoj dítěte?

- a) ano
- b) ne
- c) u většiny dětí
- d) jen u některých

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Vladimíra Vyšínová

Obor: Speciální pedagogika - vychovatelství

Forma studia: kombinovaná

Název práce: Vliv mateřských škol v přípravě na školní docházku, adaptace dětí v prvním ročníku základní školy

Rok: 2013

Počet stran bez příloh: 52

Celkový počet stran příloh: 7

Počet titulů české literatury a pramenů: 23

Počet titulů zahraniční literatury a pramenů: 0

Počet internetových zdrojů: 6

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Jiří DVOŘÁČEK, CSc.